

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Hanna Karppinen

Elina Vestman

IHMISSUHTEIDEN HALLINTAA KEHITTÄVÄT LEIKIT JA NIIDEN TUKEMI-
NEN LANKILAN JA KOTILON PÄIVÄKODEISSA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

KARPPINEN, HANNA
VESTMAN, ELINA

Ihmissuhteiden hallintaa kehittävät leikit ja niiden tukeminen Lankilan ja Kotilon päiväkodeissa

Opinnäytetyö

48 sivua + 14 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

Kotkan kaupunki, Lankilan päiväkoti & Kotilon päiväkoti

Lokakuu 2010

Avainsanat

ihmissuhteiden hallinta, sosioemotionaaliset taidot, leikki, leikin tukeminen, kehitysehdotukset

Opinnäytetyössämme selvitettiin miten 3 – 5-vuotiaiden lasten ihmissuhteiden hallinnan taidot ilmenevät lasten leikeissä. Lisäksi kartoitimme, kuinka Kotkan Lankilan ja Kotilon päiväkotien työntekijät pyrkivät tukemaan ihmissuhteiden hallintaa kehittäviä leikkejä. Työmme tarkoituksena oli antaa kehitysehdotuksia päiväkotien työntekijöille leikkien tukemiseen.

Tutkimuksemme oli luonteeltaan sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Keräsimme opinnäytetyömme aineiston havainnoimalla ja videoimalla lasten leikkejä loka - joulukuussa 2009 molemmissa päiväkodeissa. Lisäksi kysyimme päiväkotien työntekijöiden mielipiteitä leikin tukemisesta tekemiemme kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeita jaettiin kaikkiaan 19 työntekijälle, joista takaisin saimme 18 kappaletta jolloin vastausprosentti oli 95 %.

Tutkimustuloksemme osoittivat, että 3 – 5-vuotiaiden päiväkotilasten leikeissä näkyi selvästi ihmissuhteiden hallinnan taidot sekä niiden puutteet. Taidoilla oli vaikutusta lasten leikkien laatuun. Kyselylomakkeiden tulosten perusteella leikkejä tuettiin monipuolisesti, mutta myös kehittämisen tarpeita ilmeni. Etenkin pitkäkestoisten leikkien mahdollistamista ja vapaanleikin leikkiaikaa kaivattaisiin päiväkoteihin lisää. Näihin tarpeisiin pyrimme antamaan erinäisiä kehitysehdotuksia.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social and Health Care

KARPPINEN, HANNA

VESTMAN, ELINA

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

October 2010

Keywords

Games for Developing Children's Management Skills

In Human Relationship and Supporting Such Games in
Day Care Centers in Lankila and Kotilo

48 pages + 14 pages of appendices

Harri Mäkinen, Senior Lecturer

City of Kotka, Day Care Centers in Lankila and Kotilo

management in human relationship, socioemotional skills,
games, play, supporting games, development proposals.

The subject of the study was the occurrence of management skills in human relationship in games of 3-5 year old children. Furthermore we surveyed how the employees of the day care centers in Lankila and Kotilo in Kotka aim to support games that develop management skills in human relationship. The aim of the study was to provide proposals for supporting such games.

Both quantitative and qualitative methods were used in this research. Data collection was carried out by observing and videotaping children's games in both day care centers between October and December 2009. In addition, a questionnaire about supporting children's games was introduced to the employees. A total number of 19 questionnaires were distributed to the employees and the response rate was 95%.

The research results indicated that management skills in human relationship and their shortcomings were clearly observable in 3-5 year old daycare children's games. The skills had an effect on the quality of the children's games. According to the results of the questionnaire, children's games were supported comprehensively, but the needs for further development were also revealed. Enabling more games with longer duration, and allowing more free play time are especially needed in day care centers. A number of development proposals for these needs were provided in this study.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	SOSIOEMOTIONAALISET TAIDOT	7
	2.1 Opinnäytetyön aiheen rajaus	7
	2.2 Sosioemotionaalisten taitojen pätevyysalueet	7
3	IHMISSUHTEIDEN HALLINTA	9
	3.1 Toverisuhteiden luominen	9
	3.2 Sosiaaliset vuorovaikutustaidot	10
	3.3 Yhteistyötaidot	12
	3.4 Toimiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa	12
4	3 – 5-VUOTIAAN LAPSEN LEIKKI	13
	4.1 3-vuotiaiden lasten leikki	15
	4.2 4-vuotiaiden lasten leikki	15
	4.3 5-vuotiaiden lasten leikki	16
	4.4 Ihmissuhteiden hallintaa kehittävät leikit	17
5	LEIKIN TUKEMINEN	18
	5.1 Leikin tukemisen eri muotoja	18
	5.2 Lasten leikit tarvitsevat toteutuakseen aikaa, tilaa ja leikkivälineitä	20
6	TUTKIMUSASETELMA	21
	6.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimusprosessi	21
	6.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	22
	6.3 Tutkimusmenetelmä	23
	6.4 Aineiston analyysi	24
	6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
7	TUTKIMUSTULOKSET	26
	7.1 Havainnoidut ja videoidut leikit	27

7.1.1	Toverisuhteiden luominen	27
7.1.2	Sosiaaliset vuorovaikutustaidot	28
7.1.3	Yhteistyötaidot	30
7.1.4	Toimiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa	32
7.2	Kyselylomakkeiden tulokset	34
7.2.1	Strukturoitujen kysymysten tulokset	34
7.2.2	Avointen kysymysten tulokset	37
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8.1	Johtopäätökset havainnoiduista ja videoiduista leikeistä	40
8.2	Johtopäätökset kyselylomakkeen strukturoiduista kysymyksistä	42
8.3	Johtopäätökset kyselylomakkeen avoimista kysymyksistä	44
8.4	Työntekijöiden tavat tukea ihmissuhteiden hallintaa kehittäviä leikkejä	46
9	KEHITYSEHDOTUKSIA LEIKKIEN TUKEMISEEN	47
10	POHDINTA	49
	LÄHTEET	52
	LIITTEET	
	Liite 1. Opinnäytetyön aiheen vahvistus	
	Liite 2. Tutkimuslupa-anomus	
	Liite 3. Tutkimuslupa päätös	
	Liite 4. Sopimus opinnäytetyöstä, Lankila	
	Liite 5. Sopimus opinnäytetyöstä, Kotilo	
	Liite 6. Tiedote vanhemmille videoinnista	
	Liite 7. Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Leikin merkitys on leikki itse, eikä lapsi leiki oppiakseen, vaan oppii leikkiessään. Leikki on lapsen luontaista toimintaa, joka parhaimmillaan tempaisee mukaansa ja antaa lapselle elämyksiä. Lisäksi leikki antaa lapselle energiaa ja palkitsee. Aikuisten on syytä suhtautua leikkiin vakavasti, sillä lapsi on omimmillaan leikkiessään. (Perttula 2003, 7) Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma kehottaa kasvattajia toimimaan leikin tukijoina ja leikin havainnoijina. Kasvattajan tulee toisinaan ohjata leikkiä, intoutua siihen mukaan sekä rikastuttaa sitä mielikuvin ja välinein. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20 – 22.)

Aiheen opinnäytetyöllemme saimme Kotkan Lankilan päiväkodilta Hanna Karppisen suorittaessa siellä toista harjoitteluaan tammikuussa 2009 ja kevään aikana mukaan työhön tuli Elina Vestman sekä Kotkan Kotilon päiväkotitiimi. Aiheeksi muodostui, miten 3 – 5-vuotiaan lapsen ihmissuhteiden hallinnan taidot ilmenevät leikeissä ja kuinka päiväkodin työntekijät voivat tukea näitä taitoja kehittäviä leikkejä. Aineiston keräsimme näissä päiväkodeissa kolmannen harjoittelun aikana loka - joulukuussa 2009 havainnoimalla sekä videoimalla lasten leikkejä. Lisäksi kysyimme tekemiemme kyselylomakkeiden avulla päiväkodin työntekijöiden mielipiteitä leikin tukemisesta.

Tutkimuksemme lähtökohtana oli näissä päiväkodeissa esille noussut ilmiö lasten keskinäisten konflikti- ja ristiriitatilanteiden kasvusta. Lisäksi huomio oli kiinnittynyt leikkien lyhytkestoisuuteen ja niiden katkonaisuuteen. Kun lapsella on hyvät ihmissuhteiden hallinnan taidot, lapsi pystyy esimerkiksi selvittämään ristiriitatilanteet ilman aikuisen jatkuvaa tukea. Lapsen ihmissuhteiden hallinnan taidot kehittyvät muun muassa lapsen leikkiessä vertaisryhmässä. Tämän vuoksi kasvattajien on tärkeää tukea näitä taitoja kehittäviä leikkejä. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli antaa näille päiväkodeille kehittämis ehdotuksia leikin tukemiseen. Kehittämis ehdotukset pohjautuivat kyselylomakkeista saatuihin tuloksiin.

Opinnäytetyömme alkaa aiheen rajauksella, jonka jälkeen esittelemme viisi sosioemotionaalista pätevyysaluetta. Tämän jälkeen avaamme opinnäytetyömme kannalta olennaisen ihmissuhteiden hallinta pätevyysalueen. Seuraavaksi käsittelemme 3 – 5-vuotiaiden lasten leikin teoriaa sekä käymme läpi etenkin ihmissuhteiden hallintaa tukevia leikkejä. Tutkimusasetelmastamme käy ilmi, kuinka opinnäytetyömme sai al-

kunsa ja miten projekti eteni. Tuloksista esittelemme ensin havainnoidut ja videoidut leikit, jonka jälkeen kyselylomakkeista saadut tulokset sekä niiden johtopäätökset. Lopuksi annamme päiväkodeille kehittämisehdotuksia leikkien tukemiseen.

2 SOSIOEMOTIONAALISET TAIDOT

2.1 Opinnäytetyön aiheen rajaus

Useimmat sosioemotionaalisuutta käsitelleet määritelmät pitävät sisällään paljon aihe-alueita, joita emme pystyneet opinnäytetyössämme aineistomme pohjalta tuomaan esiin, kuten lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhteen laatua. Tämän vuoksi koimme Golemanin, Zinsin, Weissbergin ja muiden tutkijoiden laatiman määritelmän sosioemotionaalisista pätevyysalueista olevan meidän opinnäytetyömme kannalta selkein (Zins, Weissberg, Wang & Walberg. 2004, 6 - 7). Pätevyysalueet on jaettu selkeästi viiteen osa-alueeseen, joista viimeinen ihmissuhteiden hallinta on meidän työmme kannalta oleellisin. Ihmissuhteiden hallinta pätevyysalue pitää sisällään mielestämme sellaisia osa-alueita, joita esiintyy tavalla tai toisella jokaisessa pätevyysalueessa. Kuten vastuullisen päätöksenteon pätevyysalueeseen kuuluvaa ongelmanratkaisua kykyä tarvitaan myös ihmissuhteiden hallinnan pätevyysalueen ristiriita- ja konfliktitilanteista selviytymisessä. Ihmissuhteiden hallinta pätevyysalueessa tulevat esille kaikki ne osa-alueet, joita olemme leikeissä havainnoineet, kuten yhteistyökyky ja neuvottelutaidot.

2.2 Sosioemotionaalisten taitojen pätevyysalueet

Yhdysvaltalainen psykologian professori Daniel Goleman perusti vuonna 1994 kansainvälisen voittoa tuottamattoman organisaation yhdessä kollegoidensa kanssa. Collaborative for Academic Social and Emotional Learning (CASEL) -organisaation tarkoituksena oli alkuun kerätä tutkimustietoa sosioemotionaalisen oppimisen vaikutuksista koulumenestykseen, ihmissuhteisiin, hyvinvointiin ja terveyteen. Myöhemmin tutkimus on keskittynyt sosioemotionaalisen oppimisen tutkimiseen. Organisaatio on tehnyt vuosien aikana merkittävää työtä sosioemotionaalisten taitojen tärkeyden esille tuomisessa sekä näiden taitojen oppimisen tutkimisessa (CASEL, About Casel).

CASELin tutkijoiden kehittämä sosioemotionaalisten taitojen oppimismalli on alkujaan suunniteltu koulumaailmaan, mutta se on sovellettavissa myös päiväkoteihin. Nämä tutkijat ovat koonneet sosioemotionaaliset pätevyysalueet, jotka pohjautuvat tieteellisiin tutkimuksiin. Tutkimukset paljastivat, että ihmissuhteet ovat tärkeitä oppimisessa ja koulu voi opettaa lapsille kuinka hallita tunteita sekä luoda hyviä ihmissuhteita. Sosioemotionaalisten taitojen oppiminen tukee koulumenestystä ja selviytymistä arjen tilanteissa. Seuraavaksi esittelemme tutkijoiden laatiman taulukon sosioemotionaalisista pätevyysalueista ja niiden määritelmistä (Zins jne 2004, 6 - 7; CASEL, About Casel):

Tietoisuus itsestä	Tunteiden tunnistaminen ja havaitseminen, todenmukainen minäkuva, vahvuuksien, heikkouksien ja arvojen tunnistaminen, omiin kykyihin uskomisen, henkisyys.
Sosiaalinen tietoisuus	Toisen asemaan asettuminen, empaattisuus, erilaisuuden hyväksyminen ja toisten kunnioittaminen.
Vastuullinen päätöksenteko	Ongelmien tunnistaminen ja tilannetaju, ongelmanratkaisu, arviointi ja itsearviointi, eettinen ja moraalinen vastuu.
Itsehallinta	Impulsiivisuuden säätely, stressin sietokyky, itsensä motivointi, itsekuri, tavoitteiden asettelu ja järjestelykyky.
Ihmissuhteiden hallinta	Keskustelutaidot, sosiaalinen vuorovaikutus, ihmissuhteiden luominen, yhteistyökyky, johtaminen, neuvottelu konflikti- ja ristiriitaitilanteissa, avun pyytäminen ja tarjoaminen.

Edellä esitellyt sosioemotionaaliset pätevyysalueet ovat yhdistelmiä käyttäytymisestä, ajattelusta ja tunteista. Sosioemotionaalisten taitojen oppiminen on prosessi, johon kuuluvat tiedon omaksuminen ja soveltaminen sekä taito tunteiden tunnistamiseen ja hallitsemiseen. Lisäksi opitaan toisista huolehtimista ja välittämistä sekä luomaan turvallisia ihmissuhteita. Tiivistetysti sosioemotionaaliset taidot ovat kyky hallita ja tunnistaa omia tunteitaan, ratkaista ongelmia ja solmia myönteisiä ihmissuhteita. Näitä taitoja lapset oppivat leikkiessään vertaisryhmissä (Zins jne 2004, 6 - 7; CASEL, About Casel).

3 IHMISSUHTEIDEN HALLINTA

Tässä luvussa avaamme ihmissuhteiden hallinnan pätevyysaluetta tarkemmin. Luvussa käsittelemme 3 – 5-vuotiaiden lasten toverisuhteiden luomista, sosiaalista vuorovaikutusta, yhteistyökykyä ja toimimista ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Juuri näitä osa-alueita tarkastelemme kerätyssä aineistossamme. Aineiston pohjalta teemme havaintoja ihmissuhteiden hallinnan taitojen ilmentymisestä leikkien aikana sekä miten päiväkodin työntekijät voisivat tukea näitä taitoja kehittäviä leikkejä. Ihmissuhteiden hallinnan taidot kehittyvät lapsilla leikin avulla, jolloin aikuisten olisi tärkeää tukea lasten leikkejä.

3.1 Toverisuhteiden luominen

Kaikilla ihmisillä, niin aikuisilla kuin lapsillakin, on kaipuu inhimilliseen kiintymykseen toisiin ihmisiin tai läheiseen ystävyyteen. Läheiseen ystävyyteen kuuluvat vastavuoroiset mieltymyksen, kiintymyksen, samastumisen, rehellisyyden, yhteenkuuluvuuden, uskollisuuden ja luottamuksen tunteet (Laine 2002, 163). Lapset alkavat luoda keskinäisiä ystävyysuhteita jo hyvin varhain, jos voivat toimia keskenään lähes muuttumattomassa lapsiryhmässä. Alle kolmivuotiaiden lasten ystävyysuhteissa tulevat ilmi sellaiset ystävyyden tunnusmerkit, kuten keskinäinen auttaminen, uskollisuus, jakaminen, läheisyys ja samanlaisuus (Lehtinen 2009, 139 - 140).

Lapset alkavat käyttää ystävä-sanaa noin nelivuotiaina. Sanan merkitys on lapsille vielä melko väljä lapsen pitäessä ystävänä kulloistakin leikkiveriaan. Kysymyksessä on pikemminkin toveruus- kuin varsinaiset ystävyysuhteet. Lapsen toverit ovat useimmiten varhaislapsuudessa jatkuvasti vaihtuvia, sillä leikkitilanteet ja lasten niihin osallistuminen vaihtuvat usein. Suurimman osan toverisuhteistaan lapset luovat erilaisten

leikkien aikana. Näin suhteen syntyminen edellyttää molemmilta osapuolilta olosuhteita, joissa yhdessä leikkiminen ja pelaaminen ovat mahdollisia (Laine 2002, 172).

Lapsen henkilökäsitykset voivat olla 3 – 5-vuotiaina vielä hyvin jäsentymättömiä. Pääasiassa lapsi kuvailee vain leikkitoverinsa fyysisiä ominaisuuksia ja toimintoja. Leikkitoverin tulee kuitenkin lapsen mielestä olla kiva ja hauska. Toverisuhteet voivat olla niin lyhytkestoisia, ettei lapsi voikaan tuntea toveriaan kovin hyvin. Leikkitoverin valinnassa lapselle tärkeintä on mahdollisuus yhteiseen toimintaan. Esimerkiksi lapsi valitsee mieluummin yksin leikkivän lapsen sijaan leikkitovereikseen ryhmän, jossa leikki on jo käynnissä (Laine 2002, 172 - 173).

Kaikki lapset eivät ole luontaisesti taitavia solmimaan toverisuhteita, vaan he voivat olla ujoja ja sivustaseuraajia. Yksin viihtyvällä lapsella ei välttämättä ole alun perin ongelmaa, mutta ajan kuluessa muut voivat alkaa torjua häntä, jolloin lapsi ahdistuu. Muut lapset voivat syrjiä niin kiusaajia kuin vetäytyviäkin lapsia, mikä voi saada syrjityn lapsen käyttäytymään entistä enemmän poikkeavasti. Syrjitylle lapselle voi muodostua usein noidankehä, jolloin hän saa entistä vähemmän myönteistä harjoitusta vuorovaikutustaidoissa ja hänelle saattaa muodostua huono sosiaalinen minäkuva sekä kielteisiä käsityksiä muista ryhmän lapsista. Ryhmän ulkopuolelle jäänyt lapsi vetäytyy usein vielä enemmän kuoreensa tai käyttäytyy entistä aggressiivisemmin (Viljanen 2003, 11).

Toverisuhteet muiden ikätovereiden kanssa edistävät huomattavasti lasten sosiaalista kehitystä. Kyky luoda ja ylläpitää keskinäisiä suhteita, kyky hyvään tunneilmaisuun sekä kyky arvioida todellisuuden luonnetta yhdessä muiden lasten kanssa, saavat kaikki alkunsa lapsen vuorovaikutuksesta muiden lasten kanssa. Lasten olisi hyvä olla vuorovaikutuksessa eri-ikäisten ja molempien sukupuolien kanssa, sillä lapset oppivat toisiltaan leikkiessään keskenään (Hartup 1982, 158 - 159). Lapsi on itse ratkaisevassa roolissa oppiessaan niitä taitoja ja valmiuksia, joita toimiminen eri ympäristöissä edellyttää. Lapsen sosiaaliset taidot eivät kehity opettamalla, vaan lapsen oman aktiivisen toiminnan kautta (Ahonen 2004, 42 - 44).

3.2 Sosiaaliset vuorovaikutustaidot

Lapsi on luonnostaan sosiaalinen olento, eikä sosiaalisuutta tarvitse lapselle erikseen opettaa. Lapsella on jo varhain kyky yhteistoimintaan häntä hoitavan aikuisen ja myö-

hemmin muiden tärkeiden ihmisten kanssa (Ahonen 2004, 43). Pienen lapsen elämässä vuorovaikutus aikuiseen on merkittävin vuorovaikutussuhde. Kolmivuotiaasta eteenpäin vuorovaikutuksen painopiste siirtyy vähitellen toisten lasten hyväksynnän ja huomion etsimiseen. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa sosiaalisia perustaitoja, kuten kuuntelemaan toista, ilmaisemaan itseään ja puhumaan vuorotellen. Lapsen tullessa viidenteen ikävuoteen, hänen sosiaaliset taidot kehittyvät monimutkaisemmiksi ja vastavuoroisuus kehittyy. Lapsi osaa jo paremmin ottaa huomioon toiset lapset omine toiveineen. Lapset kehuvat toisiaan, myöntyvät toisen pyyntöön, jakavat tavaroita ja osoittavat myötätuntoa (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 57).

Lapsen sosiaaliset taidot eivät kehity opettamalla, vaan lapsen oman aktiivisen toiminnan kautta (Ahonen 2004, 43). Ystävyys- ja toverisuhteet tarjoavat mahdollisuuden päästä mukaan sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin, joissa lapset voivat oppia sosiaalisia taitoja. Ystävystyminen ja toveruuden ylläpitäminen edellyttävät lapselta herkkyyttä ja hienotunteisuutta sekä muita sosiaalisia taitoja. Esimerkiksi lapsen on tiedettävä, miten päästä mukaan lapsiryhmän toimintaan, kuinka hyväksytään ja tuetaan tovereita sekä miten käsitellään konflikteja. Omaksuessaan vastavuoroista käyttäytymistä toverisuhteissa, lapsi oppii käyttäytymään vastavuoroisesti myös muissa sosiaalisissa suhteissaan. Tällaisia sosiaalisia taitoja lapsi ei opi aikuisilta, vaan vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa yritysten, erehdysten ja esimerkkien välityksellä (Laine 2002, 179).

Lapset oppivat sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja etenkin vapaan leikin kautta. Luodessaan yhteistä leikkiä lapset käyvät neuvotteluissa läpi erilaisia vaiheita, kuten mitä leikitään ja kuka on missäkin roolissa leikin aikana. Neuvottelujen tärkeimpänä tavoitteena on saada aikaan leikkijöiden sitoutuminen yhteiseen toimintaan. Jokaisen leikkijän sitoutuminen on avain pitkäkestoiseen leikkiin. Neuvottelutilanteet ovat vaativia vuorovaikutusprosesseja, eikä niissä onnistuminen ole lapsille itsestään selvää. Neuvottelutilanteet vaativat lapsilta kykyä kompromisseihin sekä toisen huomioon ottamista (Vuorisalo 2009, 161 - 162).

3.3 Yhteistyötaidot

Leikki muodostaa ainutlaatuisen ja rikkaan vuorovaikutusympäristön, jossa lapset rakentavat yhteistä toimintaa ja samalla myös keskinäisiä sosiaalisia suhteitaan (Ikonen 2006, 160). Lasten väliset vuorovaikutussuhteet ohjaavat merkittäväällä tavalla leikkien muodostamista. Leikkijän on tunnettava oman leikkiryhtensä leikkikulttuuri ja osallistumisen tavat voidakseen olla leikissä mukana. (Vuorisalo 2009, 162). Yhteistyötaidot ovat yhteydessä edellä esitettyihin hyviin sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin.

Lapset tarvitsevat hyviä yhteistyötaitoja silloin, kun he ovat neuvottelemassa yhteisen leikin aloittamisesta tai liittyessä jo alkaneeseen leikkiin. Uuden tulijan on osoitettava leikkiin pyrkiessään, että hän pystyy leikkimään samalla tavalla kuin muutkin leikkijät ja mahdollisesti jopa kehittämään jo käynnissä olevaa leikkiä. Yleensä suora kysymys ”saanko tulla mukaan” on vaihtoehdoista huonoin. Suora kysymys herättää leikkijöissä epäilyksen siitä, ettei uusi tulija tiedä, mistä leikissä on kyse. Tietämättömyydellään tulija saattaa pilata kaiken, mitä toiset ovat saaneet aikaan. Taitava leikkiin tulija varmistaa mukaan pääsynsä usein ensin seuraamalla leikkiä ja keräämällä tietoa käynnissä olevasta leikistä. Tämän jälkeen lapsi tarjoaa omaa ideaansa leikkiin, esimerkiksi ottamalla itselleen roolin, jota leikissä ei vielä ole (Vuorisalo 2009, 162 – 163).

Onnistuakseen leikki tarvitsee leikkijöiden yhteisen hyväksynnän siitä, mitä leikitään ja kuka on missäkin roolissa. Neuvotteluiden aikana tarvitaan lapsilta kykyä päättää asioista yhdessä ja kuunnella jokaisen leikkijän mielipiteet, vaikka kaikkia ehdotuksia ei voitaisikaan toteuttaa. Yksi lapsi voi toimia leikin johtajana, mutta hän ei saa kontrolloida ja päättää asioista yksin. Liian komenteleva johtaja voi hajottaa leikkiryhmän, ja leikki loppuu lyhyeen. Lisäksi on lapsia, joiden yhteistyötaidot riittävät kahdenkeskiseen leikkiin, mutta taidot eivät riitä ryhmässä leikkimiseen (Kalliala 2003, 195 - 196).

3.4 Toimiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa

Suurin osa kolmivuotiaiden lasten välisistä konflikteista liittyy esineiden toiselta pois ottamiseen tai rikkomiseen. Erimielisyyksien ratkaisemisessa käytetään usein vielä fyysistä voimaa, kuten lyömistä tai tönimistä. Tämän ikäinen lapsi vastaa vielä hyvään hyvällä ja pahaan pahalla. Lapsi saattaa myös jättää konfliktin sikseen ja siirtyä tilanteesta muualle (Laine 2002, 172-173). Kuopiolaisesta leikkikoulussa kokeiltiin vuon-

na 2001 kolmen kuukauden pituista lelutonta ajanjaksoa ja tänä aikana huomattiin lasten kesken olevan paljon vähemmän konfliktitilanteita. Tällöin leikkivälineet eivät olleet toisten lasten kohtaamisen tiellä, kommunikaation korvikkeena ja valta-aseman pönkittäjänä (Hiltunen 2002, 30). Myös liian ahtaat leikkitalat ja suuri lapsiryhmä voivat aiheuttaa usein lasten leikkiessä konfliktitilanteita, levottomuutta ja riehaantumista (Mikkola & Nivalainen 2009, 53 - 55).

Lasten ollessa 4 – 5-vuotiaita ristiriitatilanteita aiheutuu useimmin siitä, kuka leikki kenenkin kanssa. Lapset käyvät päiväkodissa neuvotteluja keskenään toverisuhteistaan useita kertoja päivässä. Usein lapsiryhmässä on muutama toverisuosiossa oleva lapsi, jonka huomiosta ja leikkiajasta osa lapsista kilpailee. Tämä aiheuttaa lapsiryhmän kesken konflikteja, kun osa lapsista jää ilman haluamaansa leikkitoveria tai –ryhmää (Lehtinen 2009, 142 - 143). Kasvatustieteiden lisensiaatti Eeva-Liisa Kronqvistin väitöskirjaansa varten tehdyssä tutkimuksessa ilmeni, että sanaharkkaa, kiistelyä tai väitelyä syntyi herkemmin paljon yhdessä leikkivien lasten kesken (Ahonen 2004, 42 - 44).

Töniminen ja muu fyysinen voima ristiriita- ja konfliktitilanteissa muuttuu 4 – 5-vuotialla lapsilla keskinäisiin neuvotteluihin ja ”kaupankäyntiin”. Kauppaa käydään esimerkiksi lelujen ja leikissä suosituksen roolin tarjoamisella. Lapsilla, joiden sosiaaliset vuorovaikutustaidot ovat puutteellisia, eivät selviydy ristiriita- ja konfliktitilanteista ilman aikuisen tukea ja apua. Tällöin lapset tulevat jatkuvasti kertomaan toisista leikkitovereista ja riitatilanteista, ilman oma-aloitteista tilanteen ratkomista (Ikonen 2006, 155 - 156). Tällaisessa tilanteessa aikuisen on hyvä puuttua lasten välisiin ristiriitoihin pikemminkin epäsuorasti kuin valmiita ratkaisuja antaen (Kronqvist 2004 Ahosen 2004 mukaan 42 - 44).

4 3 – 5-VUOTIAAN LAPSEN LEIKKI

Leikki on yleismaailmallinen ilmiö ja lapset leikkivät kaikkialla. Lisäksi leikki on vapaaehtoista, eikä siihen voi pakottaa eikä edes suostutella, sillä leikin hauskuus ja viehätys on seurausta spontaanista ja tiedostamattomasta sitoutumisesta. Leikki on lapselle nautinnollista ja tuottaa mielihyvää. Pirkko Mäntynen (1997) on tutkimuksessaan ”Pikkulasten leikin edellytykset päiväkodissa” listannut kuusi hyvän leikin edellytystä: aika ja leikkirauha, tila, materiaali, kokemukset, malli, aito läsnäolo ja vuorovaiku-

tus. Näiden edellytysten täytyminen mahdollistaa hyvän ja pitkäkestoisen lapsen omaehtoisen leikin (Mikkola & Nivalainen 2009, 53 - 55).

Hyvä leikki ei aina näytä aikuisten silmissä samalta kuin lasten silmissä. Aikuiset arvostavat usein sellaisia leikkejä, joissa on selkeä päämäärä ja joiden kautta lapsille on helppo opettaa jotain uutta. Lapset pitävät usein leikeistä, joissa on jännitystä, vauhtia ja joista saa elämyksiä. Yhtenä hyvän leikin määritelmänä voisi pitää sitä, että lapsi pystyy purkamaan ylimääräistä energiaansa ja aggressioitaan leikin aikana. Jos lapsi ei kykene rauhoittumaan ja keskittymään leikkiin, voi ylimääräinen energia purkautua väärällä tavalla, esimerkiksi tönimällä muita lapsia. (Leikin merkitys lapselle.)

Lapsi ei tiedosta oppivansa leikin aikana, vaan hänelle leikki on leikkiä (Kalliala 2002, 185 - 189). Leikki on kuitenkin välttämätöntä lapsen emotionaalille, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Päiväkodin työntekijät tiedostavat leikin merkityksen lapsen kehitykselle ja oppimiselle, jonka vuoksi leikkiä pyritään tukemaan. Joitakin taitoja, kuten neuvottelu- ja yhteistyötaitoja, lapsi oppii parhaiten pitkäkestoisten leikkien aikana. Pitkäkestoisessa leikissä tulee useita tilanteita, joissa lapsi joutuu opettelemaan näitä taitoja. Samoin toveri- ja ystävyysuhteet vahvistuvat lasten yhteisten pitkäkestoisten leikkien aikana. (Leikin merkitys lapselle.)

Lapsi suhtautuu iästä riippumatta kaikkeen kokemaansa leikinomaisesti ja ottaa myös kaiken kokemansa leikkinsä aineksiksi. Leikin aikana lapsi työstää omia kokemuksiaan ja ottaa ne tätä kautta osaksi omaa itseään. Lapsi leikkii kutakin asiaa niin kauan kuin hän kokee sen tarpeelliseksi, esimerkiksi lääkäriissä käynnin jälkeen lapsi jälkipui tapahtunutta leikin kautta. Lapsi antautuu leikkiin aina kokonaisvaltaisesti. Mukana leikissä ovat aina lapsen keho, kaikki aistit, ajattelu, tunteet, muistot, pelot, toiveet, mielikuvitus sekä pettymykset. Leikkiessään lapsi harjaantuu ja vahvistuu siis hyvin monella tavalla (Kahri 2001, 18 - 19).

Seuraavissa luvuissa olemme jaotelleet opinnäytetyömme kannalta tärkeimpien ikävuosien mukaiset leikit. Tarkoituksena on kuvata kullekin ikävuodelle ominaiset leikit sekä, millaiset leikkitaidot kunkin ikäisellä lapsella on käytettävissään. Lisäksi halusimme tuoda esille leikkitaitojen kehittymisen lapsen kasvaessa kolmivuotiaasta viisivuotiaaksi.

4.1 3-vuotiaiden lasten leikki

Lapsen saavutettua kolmannen ikävuoden, ovat hänen leikkitaitonsa jo huomattavasti kehittyneet. Lapsi ei enää leiki vain yksin tai rinnan toisen lapsen kanssa, vaan osaa jo leikkiä leikkitovereidensa kanssa yhteistä leikkiä, esimerkiksi he harjoittelevat erilaisen roolien ottamista. Kolmivuotias kuitenkin opettelee vielä jakamaan leikkitarvotteita ja odottamaan omaa vuoroaan. Tästä syystä ristiriitatilanteet ovat vielä lasten kesken yleisiä ja niiden selvittämiseksi tarvitaan usein vielä aikuisen apua. Mielikuvitus on vilkas, ja se näkyy leikeissä ja leikeistä nauttimisena. Mielikuvituksen vilkastuessa kolmivuotiaalla lapsella saattaa olla mielikuvitusystäviä, jotka hän kokee hyvin todellisiksi. Tämän ikäinen lapsi ymmärtää jo erilaisia käsitteitä, kuten lukumääriä, muotoja ja värejä. Näitä uusia käsitteitä harjoitellaan erilaisten leikkien yhteyksissä (Airas & Brummer 2002, 171 - 172; Kahri 2003, 10 - 13, 40 - 41).

Lisäksi kolmivuotiaiden lasten motoriikka on jo kehittynyt melko pitkälle, ja siksi erilaiset tanssi-, hyppely-, juoksu- ja tasapainoleikit ovat yleisiä. Kolmivuotiaiden yleisimpiä leikkejä ovat liikuntaleikkien lisäksi erilaiset roolileikit, kuten kotileikki, lääkärileikki ja kauppaleikki. Pojat tykkäävät erilaisista sota- ja rakennusleikeistä, kun tytöt puolestaan pitävät askartelusta sekä nukke- ja ponileikeistä. Oli leikinmuoto mikä tahansa, käy kolmivuotias läpi päivän tapahtumia leikin kautta (Airas & Brummer 2002, 171 - 172; Kahri 2003, 10 - 13).

4.2 4-vuotiaiden lasten leikki

Nelivuotiaan lapsen leikeissä vahvistuvat jo kolmivuotiaana harjoitellut leikkitaidot ja -piirteet. Mielikuvitus on esimerkiksi nelivuotiaalla vilkkaimmillaan ja silloin lapsi eläikin mielikuvitus- ja roolileikkien kulta-aikaa. Kavereiden merkitys leikeissä kasvaa, sillä nelivuotiaalla on jo taitoa ottaa leikissä huomioon muut lapset. Esimerkiksi riitatilanteet leikkivälineistä ovat jo harvinaisempia kuin kolmivuotiaiden kesken. Tällöin lapset leikkivät mielellään kahden tai kolmen lapsen ryhmässä, kuitenkin usein niin, että tytöt suosivat pienempiä kaveriryhmiä kuin pojat. Nelivuotiaat harjoittelevat leikkien avulla ahkerasti vuorovaikutustaitojaan ja he ryhtyvät solmimaan pitempiaikäisiä toverisuhteita (Kahri 2003, 16 - 21).

Nelivuotiaiden mieluisia leikkejä ovat erilaiset kotileikit erilaisine roolijakoineen, arkisen elämän toimet, kuten kaupassa käynti sekä hää- ja sairaalaleikit. Roolileikeissä tärkeintä on pukeutuminen aikuisten vaatteisiin, sillä nelivuotiailla on halu olla isompia kuin mitä he sillä hetkellä ovatkaan. Lisäksi lapset harjoittelevat sukupuoli-identiteettiään tytöille ja pojille tyypillisten leikkien kautta, kuten nukke- ja sotalikeillä. Leikkimökki-, tunneli- ja majaleikit kiinnostavat lasta tällä ikäkaudella oman itsensä ja ulkomaailman välisten suhteiden ymmärtämiseksi. Erilaiset rakennus- ja legoleikit ovat myös hyvin yleisiä. Yhtenä erityispiirteenä on nelivuotiaiden kiinnostus dinosauruksiin. Dinosauruksissa lapsia kiinnostavat niiden pelottavuus, mahtavuus ja ylivoimaisuus sekä dinosaurusten valtavat kidat ja hampaat. Nämä symboloivat varhaisen kehitysvaiheiden vaaroja, viettejä ja fantasioita (Kahri 2003, 16 - 21; Airas & Brummer 2002, 171 - 172).

4.3 5-vuotiaiden lasten leikki

Viisivuotiailla on pitkälti käytössään samat leikit, kuin kolmi- ja nelivuotiailla, mutta nyt leikkeihin on tullut aikaisempaa enemmän todellisuuden pohjaa. Lisäksi tovereiden merkitys korostuu entisestään. Lapsi osaa leikkiä pitkäjänteisesti ja he suunnittelevat leikkejä yhdessä ja jakavat siinä tarvittut roolit tarkasti. Roolileikkeihin mukaan otetuilla materiaaleilla osataan leikkiä taitavasti. Leikeissä ilmeneviä ristiriitoja osataan jo ratkoa jonkin verran itsenäisemmin lasten kesken. Joissakin tilanteissa saateen kuitenkin vielä tarvita aikuisen apua (Kahri 2003, 16 - 21).

Viisivuotiaat lapset pitävät kovasti liikuntaleikeistä, kuten erilaisista juoksuleikeistä ja pallopeleistä. Tämän ikäisellä lapsella on kykyä keskittyä jo erilaisiin sääntöleikkeihin sekä he muistavat niissä käytössä olevat säännöt ja noudattavat niitä. Lapset osaavat odottaa jo vuoroaan ja ottavat muut leikissä olijat huomioon sekä harjoittelevat tappion kokemista. Tälle ikäkaudelle on tyypillistä lisäksi erilaiset ”hassuttelu- ja riehumisleikit”, joihin voi liittyä esimerkiksi musiikin kuuntelua ja tanssimista (Kahri 2003, 16 - 21).

Päiväkodeissa lapset on usein jaettu 3 – 5-vuotiaiden lasten lapsiryhmiin, jolloin samassa tilassa on paljon eri-ikäisiä ja -tasoisia leikkijöitä. Tällöin nuoremmat lapset oppivat leikkitaitoja ryhmän vanhemmilta leikkijöiltä. Suuret leikkitaitoerot voivat myös aiheuttaa leikeissä ristiriitatilanteita, esimerkiksi sääntöleikeissä kaikki kolmi- vuotiaat eivät vielä pysty noudattamaan kunnolla pelin sääntöjä. Leikkitaidot eivät

kuitenkaan aina katso lapsen ikää, vaan moni nelivuotias voi hyvin olla taitavampi leikkijä kuin viisivuotias. Leikkitaidot ovatkin hyvin yksilöllisiä ja riippuvat lapsen muusta kehityksestä (Kahri 2003, 16 - 21).

4.4 Ihmissuhteiden hallintaa kehittävät leikit

Suurin osa 3 – 5-vuotiaiden lasten leikeistä tapahtuu yhdessä yhden tai useamman leikkiverin kanssa. Leikki edellyttää siis yhteistoimintaa toisten lasten kanssa. Tätä kautta lapsi jakaa yhdessä leikkitovereidensa kanssa kokemuksia ja merkityksiä, joita leikissä kohdataan. Leikin avulla lapsen eläytymiskyky, empatia ja vuorovaikutustaidot sekä asenteet ja moraali pääsevät kehittymään. Lisäksi leikeissä harjaantuu sekä itseenäisyys että yhteistyötaidot. Leikki on lapsen ensimmäinen mahdollisuus harjoitella sosiaalista vastavuoroisuutta toisten lasten kanssa (Kahri 2001, 19, Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 46 - 47).

Kaikissa lasten keskinäisissä leikeissä tulee harjoiteltua ihmissuhteidenhallintaa eli toverisuhteiden luomista, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, yhteistyökykyä sekä toimintaa ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Tarkastelemme tässä luvussa juuri näitä taitoja tukevia leikkejä. Usein nämä taidot tulevat parhaiten esiin silloin, kun se on lasten vapaata leikkiä, eikä liikaa aikuisten ohjaamaa ja ennalta suunniteltua (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 41).

Leikki alkaa aina jostain leikki-ideasta, joka voi olla joko yhden lapsen tai lasten yhdessä keksimä. Tällöin lapsen tulee osata sitoutua jonkun toisen lapsen leikki-ideaan ja osattava luopua omastaan, sillä aina ei leikin aiheeksi voi tulla lapsen itse ehdottama idea. Leikin aiheen lisäksi lasten tulee päästä yhteisymmärrykseen siitä, miten ja missä leikkiä leikitään sekä kuka on missäkin roolissa leikin aikana. Tämän kaltaisissa tilanteissa lapsi pääsee harjoittelemaan yhteistyötaitojaan, kompromissien tekemistä sekä toimimista pienissä konfliktitilanteissa. Etenkin rooli- ja muita mielikuvitusleikkejä aloiteltaessa tulee usein vastaan tämänkaltaisia tilanteita (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 46 - 47).

Usein sääntö- ja liikuntaleikeissä tulee ristiriita- ja konfliktitilanteita silloin, kun on epäselvyyttä siitä, onko joku leikkijöistä toiminut sääntöjen mukaisesti vai ei. Lapsilla on tapana muokata sääntöjä omien mieltymysten mukaan, varsinkin jos joku leikkijöistä on muita dominoivampi. Tällöin lapset hakevat usein aikuisen apua tilanteen

selvittämiseksi tai voivat käyttää keskinäisen riidan selvittämiseen fyysistä voimaa kuten lyömistä tai tönimistä. Lapsi saattaa myös jättää konfliktin sikseen ja siirtyä kokonaan muualle (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 48 - 49; Laine 2002, 172 - 173).

Tytöillä on usein tarkemmat kriteerit leikeilleen sekä siihen, kuka leikkiin saa osallistua ja millä ehdoilla. Esimerkiksi vääränlainen lelu tai väärän väriset vaatteet voivat olla este leikkiin osallistumiselle. Tällöin jo aloitettuun leikkiin mukaan pääseminen vaatii lapselta erityisen hyviä sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Pojilla on puolestaan usein paljon vähemmän ehtoja leikkiin mukaan pääsemiseksi. Usein riittää leikissä vaadittavien sääntöjen noudattaminen. On kuitenkin tavallista, että myös pojat osaavat dominoida muita leikkiin pyrkijöitä, esimerkiksi antamalla heille ”huonommat” leikkivälineet kuin alun perin leikissä olijoilla (Ikonen 2006, 151 - 152 ; Poikkeus 1995, 132 - 135).

Vapaan leikin ongelma voi olla se, että lapset valitsevat leikkitovereikseen aina samat toverit. Tällöin he eivät ole leikeissään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ryhmän lasten kanssa. Aikuisen ohjaamassa leikissä, esimerkiksi liikuntaleikissä, lapset joutuvat harjoittelemaan yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja myös muiden, kuin parhaimpien ystäviensä kanssa. Aikuinen voi tietoisesti jakaa kaverukset eri ryhmiin ohjatun leikin ajaksi. Kun kaikki ryhmän lapset oppivat tarvittaessa leikkimään sovussa, parantuu koko lapsiryhmän yhteishenki (Poikkeus 1995, 132 - 135).

5 LEIKIN TUKEMINEN

5.1 Leikin tukemisen eri muotoja

Aikuisen rooli voi leikintukijana olla esimerkiksi ristiriitatilanteiden selvittäjä, leikissä mukanaolija, leikki-idean antaja tai passiivinen sivustaseuraaaja. Mitä pienemmästä leikkijästä on kyse, sitä suurempi rooli aikuisella on leikin ohjaajana ja tukijana. Etenkin kuvitteluleikkien kehittyminen vaatii aikuisen mukanaoloa leikissä, esimerkiksi asioimalla lasten pystyttämässä kioskissa. Ilman aikuista moni leikki voi jäädä leikkimättä, sillä aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus on välttämätöntä kehittyvän kuvitteluleikin kannalta (Kalliala 2002, 191).

Lapsen on tärkeää saada aikuisten hyväksyntä ja arvostus leikkiessään. Aikuisen antamat negatiiviset viestit, ”Älä sotke” tai ”Älä metelöi” kertovat lapselle, ettei aikuis-

nen arvosta lapsen leikkiä. Lapsen leikin vähättely voi saada lapsen viemään leikkinsä pois aikuisten ulottumattomiin (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 29 - 30). Aivotutkija ja emeritusprofessori Matti Bergström jakaa lapsen leikit mustiin ja valkoisiin leikkeihin. Mustat leikit näyttäytyvät aikuisille villeinä ja kaoottisina riehumisleikkeinä, mutta ne ovat lapselle tärkeitä luovuuden ja mielikuvituksen kehityksen kannalta. Valkoiset leikit ovat aikuisten mielestä kilttejä ja kasvattavia, esimerkiksi barbeilla leikkimistä tai legoilla rakentamista. Myös nämä leikit ovat lapselle tärkeitä, mutta mustia ja valkeita leikkejä tulisi lapsen saada leikkiä sopivassa suhteessa. Aikuisen rooli mustien leikkien ohjaajana on tarkkailla sivusta, ettei lapsi satuta itseään tai leikkitoveriaan eikä myöskään riehaannu liikaa (Friman 2005, 29).

Aikuisen valmiiksi rakennettu leikkialue ei innosta lasta käyttämään mielikuvitusta ja keksimään omia leikkejä, niin paljon kuin luonnonympäristö. Aikuisten tulisi antaa lapsille mahdollisuus luonnossa leikkimiseen ja ulkoiluun, sillä siellä lapselle on tarjolla enemmän virikkeitä ja se saa lapsen mielikuvituksen ja luovuuden valloilleen. Lapset usein rakastavatkin rakentamattomia tontteja, risukoita, ojanpientareita ja metsiä enemmän kuin valmiita leikkikenttiä (Tuomaala 2002, 5 - 6).

Nykyään on yhä vähemmän tarjolla lapsille luonnon leikkipaikkoja asuinalueiden kasvaessa. Monet aikuiset kieltävät kaupungeissa lapsiaan menemästä lähimetsiin tai puistikoihin ilman valvontaa, jolloin mahdollisuutta metsäleikkeihin ei aina ole. Leikkiä ei voi aina siirtää paikasta toiseen rikkomatta sen kuvitteellista ympäristöä tai todellisuutta. Lapsilla onkin lukuisia leikkejä, joita ei voi leikkiä muualla kuin esimerkiksi lähimetsässä tai mökillä (Karimäki 2005, 45). Lasten leikkiessä luonnossa heidän välilleen syntyy harvemmin riitaa, kuin silloin kun tarjolla on runsaasti leluja. Lisäksi lapset leikkivät sovussa keskenään ilman kuppikuntia (Friman 2004, 7 - 9).

Lasten keskinäisiä konflikti- ja ristiriitatilanteita syntyy useimmiten silloin, kun lasten leikkiin liittyy paljon leluja. Riitaa voi syntyä esimerkiksi palikan väristä, auton koosta tai nuken vaatteista. Tehdasvalmisteisilla ja valmiilla leluilla on suuri merkitys lasten leikeissä. Kun sellaisia leluja ei enää lapsille ole tarjolla, tulee leikkeihin uudenlaiset säännöt ja lapset kohtaavat toisensa uudella tasolla. Aikuisten tulisikin välillä ohjata lapset leikkimään ilman leluja, sillä tällöin tavarat eivät olisi enää lasten kohtausmiehenä, kommunikaation korvikkeina tai valta-aseman pönkittäjinä. Lasten leikkiessä ilman leluja heidän sosiaaliset taidot ja neuvottelukyky kasvavat. Näitä taitoja

tarvitaan esimerkiksi silloin, kun lapsi haluaa muita tovereita mukaan leikkiinsä ja kun leikki aloitetaan ja lopetetaan (Hiltunen 2002, 30).

Lasten leikkiessä keskenään syntyy usein ristiriitatilanteita ja näihin tilanteisiin aikuiset puuttuvat usein turhan herkästi. Aikuisen tulisi puuttua ristiriitoihin pikemminkin epäsuorasti kuin tiukkoja kieltoja käyttäen. Lapset osaavat tehdä keskenään kompromisseja sekä päätöksiä, joiden avulla leikkiä voidaan jatkaa. Aikuisen tulee kuitenkin seurata tilannetta sivusta, jotta mahdollisia fyysisiä yhteenottoja ei syntyisi (Ahonen 2004, 42 - 44).

Päiväkodin työntekijöiden olisi hyvä jakaa lapsia pienryhmiin leikkimään, jolloin samassa ryhmässä olisi eri-ikäisiä tyttöjä ja poikia. Lapsen Maailma 10/2003 lehden artikkelissa lastentarhanopettaja ja filosofian tohtori Marjatta Kalliala oli huolissaan siitä, että nykyään tytöt ja pojat viettävät yhä enemmän aikaa erillään. Hänen mielestään aikuisten olisi tärkeää luoda leikkitalanteita, joissa tytöt ja pojat voisivat oppia toisiltaan (Perttula 2003, 7). Eri-ikäisten lasten yhdessä leikkiminen vaatii leikkijöiltä kykyä neuvotella, sovitella ja sopia. Leikin aikana isommat auttavat pienempiä ja pienemmät oppivat isoilta. Leikki tarvitsee sujuakseen usein taitavan johtajan, jonka tulee osata organisoida ja delegoida (Kalliala 2003, 195 - 196).

5.2 Lasten leikit tarvitsevat toteutuakseen aikaa, tilaa ja leikkivälineitä

Kuvittelu- ja roolileikeissä lasten sosiaaliset vuorovaikutustaidot ovat rikkaimmillaan. Nämä leikit tarvitsevat toteutuakseen kuitenkin riittävästi aikaa. Jo pelkästään leikki-ideasta sopuun pääseminen ja roolien jakaminen vievät runsaasti aikaa. Usein päiväkodeissa ei ole mahdollisuutta pitkiin leikkihetkiin, vaan leikkiaika on jakautunut pieniin osiin. Lapset mielisivät käyttää leikkiin niin paljon aikaa kuin mahdollista ja leikin lopettaminen on aina ikävää. Leikin jättäminen kesken ja sen jatkaminen myöhemmin uudelleen on tärkeää ja siksi päiväkodin työntekijöiden tulisi osata sietää esille jääneiden lelujen tuomaa kaaosta ja epäjärjestyttä (Ainasoja 2005, 37 - 38; Kalliala 2003, 206 - 208).

Usein päiväkodin ahtaat tilat luovat haastetta pitkäkestoisen leikin järjestämiselle. Sopivien leikkitilojen luominen vaatii työntekijöiltä jatkuvasti uusia ideoita ja kokeiluja. Leikkiympäristöä on jatkuvasti ylläpidettävä ja uudistettava. Käytettävissä olevaan tilaan tulee suhtautua ahnaasti ja kaikki mahdollisuudet tulee käyttää hyväksi. Tärkeää

on muistaa lapsen näkökulma leikkitiloja luotaessa, ei pitää kiinni siitä, mikä aikuisesta näyttää hyvältä. Esimerkiksi liian ahtaaksi tehdyt leikkitilat voivat tukahduttaa lasten leikkejä. Lapsille olisi hyvä saada järjestettyä erilaisia leikkinurkkauksia, jolloin yhdessä isossa avarassa tilassa ei olisi käynnissä yhtä aikaa useita eri leikkejä. Esimerkiksi kotileikille olisi oma nurkkaus, samoin majan rakentamiselle (Ainasoja 2005, 37 - 38; Kalliala 2003, 206 - 208).

Rooli- ja mielikuvitusleikit tarvitsevat kunnolla toteutuakseen roolivaatteita, asusteita, kotileikki- ja majanrakennus välineitä. 3 – 5-vuotiaat lapset pukeutuvat mielellään aikuisten vaatteisiin ja esiintyvät ne päällään. Kaikki iso kiinnostaa ikään kuin itsestään tulisi isompi ja taitavampi suurten vaatteiden ja lelujen avulla. Näitä leikkivälineitä ei löydy mistään leikkivälinekatalogista, vaan niitä tuodaan päiväkotiin työntekijöiden ja lasten vanhempien toimesta. Työntekijöiden ei välttämättä tarvitse nähdä tämän eteen suurta vaivaa, vaan jo pelkkä tyhjä maitopurkki tai piparipakkaus kahvihuoneen pöydältä riittää lapsille kauppaleikin aloittamiseen. Samoin käyttämättömäksi jääneet muovihelmet voivat olla lapsille suuri aarre ja pian päiväkoti on täynnä pieniä prinsessoja (Ainasoja 2005, 37 - 38; Airas & Brummer 2002, 170 - 172).

Leikkivälineitä tarvitaan muuhunkin kuin roolileikkeihin. Poikien aloittama linnan rakennus loppuu jo kivijalkaan, kun tarvittavat palikat loppuvat kesken. Vaikka kuvittelulla ja mielikuvituksella on suuri rooli lasten leikeissä, tarvitaan toisinaan leikin toteutumiseen keskeisiä välineitä. Esimerkiksi linnan valmistuttua voidaan kuvitella linnan tunkeutuvat hyökkääjät. Sääntöleikeissä ja peleissä tarvittavat pelivälineet ovat usein päiväkodeissa kaltoin kohdeltuja. Pelin aloittaminen ei innosta lapsia, kun osa pelimerkeistä on rikkinäisiä tai hukkuneita (Kalliala 2002, 205 - 206).

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimusprosessi

Hanna Karppisen suorittaessa toista harjoitteluaan alkuvuonna 2009 Lankilan päiväkodissa Kotkassa, hän tiedusteli mahdollista aihetta opinnäytetyölle päiväkodin johtajalta Tiina Montoselta. Montonen ehdotti pohdinnan jälkeen aiheeksi leikkiä, sillä se kuuluu vahvasti varhaiskasvatuksen piiriin. Samana keväänä mukaan opinnäytetyöhön tuli Elina Vestman, sillä aihe oli laaja ja sen vuoksi sopiva kahdelle opiskelijalle. Elinan mukaantulon jälkeen ryhdyimme yhdessä tarkentamaan aihetta ja sitä, mitä leikis-

tä halusimme tutkia. Kevään kurssien innoittamina saimme ajatuksen leikin vaikutuksesta lapsen sosioemotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen.

Keskusteltuamme lehtori Tuija Suikkanen-Malinin kanssa, päädyimme yhdessä ajatukseen siitä, että vertailisimme kuinka leikkejä tuetaan Kotkan kahdessa päiväkodissa. Tätä tarkoitusta varten tarvitsimme vielä toisen yhteistyökumppanin, jolloin Elina otti yhteyttä Kotkan Kotilon päiväkotiin ja sen johtajaan Suvi Raivelaan. Kotilo lähti mielellään yhteistyökumppaniksi ja opinnäytetyöprojekti käynnistyi tämän myötä kunnolla. Keväällä aihe vahvistettiin (liite 1.) koulumme opettajilla ja opinnäytetyömme ohjaajaksi valikoitui Harri Mäkinen. Lähetimme syksyllä 2009 Kotkan kaupungille tutkimuslupahakemuksen (liite 2.), josta saimme hyväksytyt päätökset (liite 3.) seuraavan viikon aikana. Kirjoitimme opinnäytetyön sopimukset (liite 4. ja 5.) päiväkodeissa harjoittelumme aikana.

Opinnäytetyömme aihe tarkentui vielä syksyllä 2009, kun suoritimme kolmatta harjoitteluamme kyseisissä päiväkodeissa. Hanna suoritti harjoittelunsa Lankilassa ja Elina Kotilossa. Harjoittelun aikana aiheeksi muodostui miten leikki tukee 3-5-vuotiaan lapsen sosioemotionaalista kehitystä ja kuinka Kotkan kaksi eri päiväkotia tukevat lasten leikkejä. Ongelmaksi koimme kuitenkin aiheiden loogisen yhteensovittamisen tulevassa kirjallisessa työssämme. Lisäksi huomasimme, että tutkimuskysymyksemme ei vastaa keräämämme aineistoon. Lopullisen muotonsa aihe sai keväällä 2010, kun pidimme opinnäytetyömme alkuseminaarin.

Opinnäytetyömme tutkimusongelmaksi muodostui lopulta; miten 3-5-vuotiaan lapsen ihmissuhteiden hallinnan taidot ilmenevät lasten leikeissä ja kuinka Kotkan Lankilan ja Kotilon päiväkodit pyrkivät tukemaan näitä taitoja kehittäviä leikkejä? Lisäksi koimme työntekijöillä täyttämien kyselylomakkeiden (liite 7.) pohjalta kehittämishetkiä ihmissuhteiden hallinnan taitoja tukevien leikkien mahdollistamiseksi päiväkodeissa.

6.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Aiheemme valinnan yhtenä lähtökohdana oli päiväkodeissa esille noussut ilmiö lasten keskinäisten konflikti- ja ristiriitatilanteiden kasvusta. Suuri osa päiväkodin arjesta kuuluu erinäisten ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja lasten ylivilkkaan käytöksen rauhoittamiseen. Lisäksi leikkiä havainnoivien tutkijoiden huomio on kiinnittynyt leikki-

en lyhytkestoisuuteen ja niiden katkonaisuuteen. Lapset aloittavat leikin ja jättävät sen helposti kesken siirtymällä uuteen leikkiin. Päiväkodin arki on täynnä aikataulutettua toimintaa, jossa aika ei aina riitä kaikkien leikkien toteutumiseen. Esimerkiksi mielikuvitusleikit ovat aikaa vaativia ja silloin pienet leikkituokiot eivät riitä.

Lapsen omatessa hyvät ihmissuhteiden hallinnan taidot, lapsi pystyy esimerkiksi selvittämään ristiriitatilanteet ilman aikuisen jatkuvaa tukea. Nämä taidot kehittyvät muun muassa lapsen leikkiessä vertaisryhmissä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on osoittaa, että kasvattajien on tärkeää tukea ihmissuhteiden hallinnan taitoja kehittäviä leikkejä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on myös antaa näille päiväkodeille kehittämisehdotuksia leikin tukemiseen. Kehittämisehdotukset pohjautuvat tekemiemme kyselylomakkeiden tuloksiin.

6.3 Tutkimusmenetelmä

Lasten leikit ovat nopeatempoisia ja niissä tapahtuu lyhyessä ajassa paljon merkityksellisiä asioita, joita on sivusta havainnoimalla lähes mahdotonta saada kirjattua ylös. Tämän vuoksi koimme tärkeäksi tutkimusmenetelmäksi havainnoinnin rinnalle videoinnin. Näin pystyimme käymään leikkitalanteen läpi yhä uudelleen ja uudelleen analysointi vaiheessa. Videointi tapahtui sekä lasten leikkiessä vapaata leikkiä itse valitsemien leikkitovereiden kanssa, että aikuisen ohjatussa leikkitalanteessa. Leikkitalanteiden videointi tapahtui Lankilan päiväkodilla saatuamme lasten vanhemmilta luvan videointiin (liite 6.).

Havainnoimme 3-5-vuotiaiden lasten leikkejä molemmissa päiväkodeissa. Emme olleet laatineet havainnointia varten valmiita havaintolomakkeita, vaan havainnointi oli vapaata. Havainnointi oli luonteeltaan osin systemaattista, eli toiminnan seuraamista etäältä ja havainnointien tekoa ilman varsinaista osallistumista toimintaan. Tämän lisäksi havainnoimme myös tilanteissa, joissa olimme itse leikkituokiossa mukana ja vaikutimme havainnoitaviemme toimintaan ohjailemalla leikkiä. Havainnointi sekä videointi tapahtuivat kolmannen harjoittelumme kahdeksan viikon aikana lokajoulukuussa 2009.

Leikin tukemista ja ohjausta käsittelevät kyselylomakkeet täytätimme Lankilan ja Kotilon päiväkodin lastentarhanopettajilla sekä lastenhoitajilla. Kyselomakkeet jaoimme kaikkiaan 19 työntekijälle. Työntekijöille tarkoitettun kyselylomakkeen suunnittelun

aloitimme lukemalla lähdemateriaalia läpi kesällä - syksyllä 2009. Ennen harjoittelun alkua laadimme kyselylomakkeesta raakaversioidun, jota tarkensimme kolmannen harjoittelumme alussa. Harjoittelun loppu viikkoina hyväksyimme lomakkeet päiväkodin opinnäytetyönohjaajillamme, jonka jälkeen jätimme kyselylomakkeet työntekijöiden täytettäväksi. Lomakkeet olimme jakaneet neljään osa-alueeseen; leikkitilat ja -välineet, leikin ohjaaminen, leikin kesto ja avoimet kysymykset. Kyselylomake koostui kaikkiaan 33 kysymyksestä. Kyselylomakkeista teimme puoliksi strukturoitua ja niistä ei paljastu vastaajan henkilöllisyys, ainoastaan kumman päiväkodin henkilökuntaan vastaaja kuuluu.

6.4 Aineiston analyysi

Keräämämme aineisto koostui sekä kvalitatiivisesta että kvantitatiivisesta aineistosta. Kyselylomakkeiden strukturoitujen kysymysten tulokset olivat kvantitatiivista eli mitattavissa olevaa aineistoa. Lomakkeiden vastausvaihtoehdot olivat joko 1-4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä tai hyvin harvoin – hyvin usein) tai a-d, joissa vastausvaihtoehdot vaihtelivat kysymyksen mukaan. Havainto- ja videomateriaalien tulokset sekä kyselylomakkeen avointen kysymysten tulokset olivat kvalitatiivista eli laadullista aineistoa.

Aloitimme havainto- ja videomateriaalin analysoinnin litteroimalla aineiston. Kirjoitimme puhtaaksi sanasta sanaan kaiken keräämämme aineiston, sillä se ei vaatinut rajaamista tässä vaiheessa aineiston käsittelyä. Litteroinnin jälkeen teemoitimme keräämämme aineiston jo aiemmin rajaamamme sosioemotionaalisen pätevyysalueen mukaan. Tutkimuksen kannalta valitsimme pätevyysalue ihmssuhteiden hallinta käsittää neljä osa-aluetta; toverisuhteiden luominen, sosiaaliset vuorovaikutustaidot, yhteistyökyky ja toimiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Etsimme leikeistä näitä keskeisiä aihepiirejä, joita saattoi olla yhdessä leikissä useampikin. Esimerkiksi saman leikin aikana ilmeni sekä ristiriitatilanne että lasten yhteistyötaitojen opettelua (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 217, 219).

Työntekijöille suunnatun kyselylomakkeen viimeinen osio koostui avoimista kysymyksistä. Luettuamme tämän kohdan aineistosta ryhdyimme teemoittelemaan samankaltaisia vastauksia ryhmiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 219). Tämän jälkeen vertasimme syntyneitä ryhmiä kirjoittamaamme teorian tietoon. Esimerkiksi kysyisämme miten pyrit työntekijänä itse tukemaan lasten leikkejä, saimme yleisimmäksi

vastaukseksi pitkäkestoisenleikin tukemisen, leikkiin mukaan liittymisen ja leikin ehdottamisen. Yleisimmissä vastauksissa tuli esille kirjoittamamme teorian pääkohdat, joten vastaukset tukevat hyvin teoriaamme.

Kyselylomakkeiden kvantitatiivisen osuuden analysoinnin aloitimme laskemalla jokaisen kysymyksen vastausten keskiarvon sekä niiden keskihajonnan. Syötimme aineiston tulokset Microsoft Office Excel -ohjelmaan. Koimme ohjelman riittäväksi, sillä aineistomme oli melko suppea. Joidenkin kysymysten kohdalla luokittelimme vastauksia myös se mukaan, minkä suuruudessa lapsiryhmässä vastaaja työskenteli. Halusimme tarkastella vaikuttaako esimerkiksi lapsiryhmän koko työntekijän kokemukseen leikkiajan riittävydestä.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kaikissa tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta tästä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta arvioidessa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Yleisimpiä näistä ovat validiteetti ja reliabiliteetti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226).

Tutkimuksen validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä tutkijan on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Itse pyrimme etukäteen valitsemaan parhaat mahdolliset mittarit tutkimuksellemme. Mielestämme lasten leikkien videointi ja havainnointi olivat mittareina toimivia, sillä lapset olivat leikki-tilanteissa luonnollisessa ympäristössään emmekä tutkijoina vaikuttaneet leikki-tilanteisiin. Videointi mahdollistaa myös tarkan analyysin teon, sillä tutkittavaan tilanteeseen voi palata aina uudelleen. Kuvasimme tarkoituksella alle kymmenen leikki-tilannetta, sillä jo yhdestä leikistä on poimittavissa paljon erilaisia huomioita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226 - 227).

Myös kyselylomakkeet koimme parhaaksi mahdolliseksi tavaksi saada ilmi työntekijöiden ajatuksia lasten leikkien tukemisesta. Puolistrukturoitu kyselylomake mahdollisti jokaisen päiväkodin työntekijän mielipiteen esille tulon. Työntekijöiden yksilöllinen haastattelu olisi ollut kohtuuttoman isotöinen urakka ja ryhmähaastattelussa kaikkien mielipide ei olisi välttämättä tullut esille. Kyselylomakkeet olimme suunnitelleet

huolella ja hyväksyimme lomakkeen yhdellä opinnäytetyömme ohjaajista. Kyselyn vastausprosentti oli 94,8% eli vain yksi lomakkeista jäi saamatta. Kritiikkiä annamme omalle kyselylomakkeellemme muutaman johdattelevan kysymyksen vuoksi, joita ei saisi kyselylomakkeissa esiintyä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226 - 227).

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksella on lisäksi hyvä reliabiliteetti, jos kaksi tutkijaa päätyy samaan tulokseen. Tämä on helpommin osoitettavissa määrällisissä tutkimuksissa kuin laadullisissa. Laadullisten tutkimusten täsmällinen toistettavuus on haasteellista tai jopa mahdotonta, sillä tulokset ovat sidottuja tiettyjen ihmisten mielipiteisiin ja ympäristöön, jotka molemmat voivat myöhemmin muuttua. Tutkimuksemme tulokset on osin toistettavissa olevia. Lasten leikit eivät muutu kovinkaan nopeasti ja lapset käyttäytyvät leikkiessään samalla tavalla kaikkialla. Kyselylomakkeiden vastaukset ovat puolestaan sidottuja työntekijöiden sen hetkiseen mielipiteeseen ja näkemykseen lasten leikeistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226 - 227).

Pyrimme tulosten analysoinnissa olemaan mahdollisimman objektiivisia, vaikka tutkija ei aina sitä täysin voi olla. Pyrimme ottamaan kaikki vastaukset tasapuolisesti huomioon, jotta tutkimuksen tulokset eivät vääristyisi. Haasteellista objektiivisuuden kannalta oli meille se, että kummankin päiväkodin työntekijät tulivat meille harjoittelun aikana tutuiksi, jolloin tuloksia esitellessä oli meidän erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät omat henkilökohtaiset mielipiteemme tulisi esille tai vaikuttaisi tulosten esittelyyn.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Havainnoimme ja videoimme kahdeksan viikon aikana Lankilan ja Kotilon päiväkodeissa 3-5-vuotiaiden lasten leikkejä. Leikin esittelystä eikä johtopäätöksistä käy ilmi, kumman päiväkodin lasten leikkitilanteesta oli kyse. Kirjoitimme erilaisista leikeistä havaintoja ylös, mutta keskityimme pääsääntöisesti havainnoimaan ihmissuhteiden hallintaa tukevia leikkejä. Tämän kaltaisia leikkejä ovat esimerkiksi mielikuvitusleikit, roolileikit sekä sääntöleikit. Havainnoituja leikkejä kertyi kahdeksan viikon aikana runsaasti, joten kaikkia leikkitilanteita emme voineet työssämme esitellä ja analysoida. Ensin esittelemme havainnoidut ja videoidut leikit ja tämän jälkeen kyselylomakkeiden tulokset siitä, miten työntekijät tukevat ihmissuhteiden hallintaa tukevia leikkejä sekä tuloksista tehdyt johtopäätöksemme.

7.1 Havainnoidut ja videoidut leikit

Ihmissuhteiden hallinta -pätevyysalueeseen kuuluu neljä osa-aluetta; toverisuhteiden luominen, sosiaaliset vuorovaikutustaidot, yhteistyötaidot ja toiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Olemme koonneet jokaiseen osa-alueeseen liittyviä leikki- ja videomateriaaleistamme. Jokaisessa havainnoimassamme ja videoimassamme leikki- ja videomateriaaleistamme näkyi useita ihmishallinnan osa-alueita. Valitsimme leikit osa-alueiden alle sen mukaan, mikä osa-alue kussakin leikissä painottui mielestämme eniten. Jaottelimme leikit osa-alueisiin, koska se mielestämme helpottaa työn luettavuutta ja havaintojen liittämistä teoriaan.

Emme kokeneet tarpeelliseksi eritellä, kummalla aineistonkeruu menetelmällä mikäkin leikki oli kerätty. Esittelemämme leikki- ja videomateriaalit ovat otteita lasten leikeistä. Jokaisen leikki- ja videomateriaalin esittelyn jälkeen olemme avanneet siinä näkyviä ihmishallinnan taitoja. Leikki- ja videomateriaalien esittelyn ja avaamisen helpottamiseksi olemme keksineet leikkijöille kuvitteelliset nimet. Avaamme jokaisessa kohdassa leikin sisällön lyhyesti, ennen yksityiskohtaista otteen kuvaamista.

7.1.1 Toverisuhteiden luominen

Suurimman osan toverisuhteistaan lapset luovat erilaisten leikkien aikana. Suhteen syntyminen edellyttää molemmilta osapuolilta olosuhteita, joissa yhdessä leikkiminen on mahdollista. Kaikki lapset eivät ole luontaisesti taitavia solmimaan toverisuhteita, vaan he voivat olla ujoja ja sivustaseuraajia.

Kaksi nelivuotiaa tyttöä, Minna ja Anu, leikkivät nukeilla ja työntekijän aloitteesta leikkiin mukaan tuli kolmas nelivuotias tyttö Jenni. Leikkiin työntekijän ohjauksella mukaan tullut Jenni oli usein hiljainen ja ujo sekä leikki usein yksin. Minna ja Anu pyrkivät ottamaan Jennin hyvin leikkiin mukaan tarjoamalla Jennille omaa nukkea ja nukelle vaatteita. Valitsimme kyseisen leikki- ja videomateriaalin, sillä siinä näkyi mielestämme selvästi toverisuhteen luomisen haastavuus.

Anu: Siä hei voit ottaa vaikka tän. Ku täl on tää kiva tukkaki!

Minna: Nii se voi olla sun vaava ku meil on nyt nää kaljut.

Jenni: Joo..

Minna: Se vois ottaa vaikka nää vaatteet?

Jenni: Joo..vaikka.

Anu: Joo se mekko kuuluuki sille! Ku miä oon nähny kaupaski sil ton mekon ku olin äitinkaa!

Minna: Täl mun vaaval on nyt nälkä ku tää ei oo syöny hirveesti ollenkaa.

Työntekijä oli selvästi huomannut Jennillä olevan vaikeuksia löytää ikäisiään leikkivereita. Työntekijä tarkoitti hyvää ohjatessaan Jenniä leikkimän Anun ja Minnan kanssa. Tytöt ottivat Jennin hyvin leikkiin mukaan, mutta Jenni jäi kuitenkin leikkimään itselle saamallaan nukella yksin eikä juuri osallistunut Minnan ja Anun leikkiehdotuksiin. Jennin sosiaaliset vuorovaikutustaidot eivät välttämättä riittäneet luomaan yhteistä leikkiä tyttöjen kanssa tai Jenni saattoi olla persoonaltaan niin ujo, että aloitettuun leikkiin mukaan meneminen tuntui liian haastavalta. Leikkutilanne saattoi tuntua Jennistä ahdistavalta, sillä hänellä ei juuri ole kokemuksia toisten lasten kanssa leikkimisestä. Jos Minna ja Anu olisivat hakeneet Jenniä leikkiin mukaan omasta tahdostaan, olisi tilanne voinut mennä täysin eri tavalla.

7.1.2 Sosiaaliset vuorovaikutustaidot

Ollessaan vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa lapsi oppii sosiaalisia perustaitoja, kuten ilmaisemaan itseään, puhumaan vuorotellen ja kuuntelemaan toista. Lisäksi lapset oppivat vaativissa neuvottelutilanteissa jakamaan tavaroitaan, kehumaan toisia, myöntymään toisen pyyntöön ja osoittamaan myötätuntoa.

Kolme lasta oli aloittamassa kotileikkiä, joka alkoi roolien jakamisella. Kotileikkiin ryhdyttiin kahden tytön aloitteesta. Poika ohjattiin työntekijän aloitteesta tyttöjen kanssa samaan leikkiin. Roolien jako aiheutti lasten keskuudessa erimielisyyttä. Leikkijöinä olivat Kati 4 vuotta, Leena 3 vuotta ja Paavo 4 vuotta. Tämän leikin neuvottelutilanteessa näkyi mielestämme vahvasti lasten vuorovaikutustaidot sekä niiden linkittyminen lapsen ikään:

Kati: Joo voi tulla, mut siä oot äiti!

Leena: Nii, ku miä oon isi.

Paavo: No okei, mut tää saa sit tän puhelimen!

Leena: Ei ku se kuuluu isille ja tän pitää soittaa töihin..

Kati: Nii ku tää koira tulee sen mukaa sinne.

Paavo: En miä halua olla äiti, ku miä oon iskä!

Leena: Ethää ku tää on jo!

Paavo: No sit miä en leiki teiänkaa.

Kati: No oot siä sit koira? Ku miäkii oon..ja sit Leena voi olla näitten hoitaja!

Paavo: Nojoo...

Neuvottelujen jälkeen kotileikki muuttui koiraleikiksi ja lapset ryhtyivät leikkimään sovussa. Tästä leikkitalanteesta näkyi lasten yhteinen sitoutuminen leikkiin, sillä he pääsivät yhteisymmärrykseen neuvottelemalla rooleista, vaikka alkuperäinen leikki-idea muuttuikin. Leenalla ei nähtävästi tuntenut neuvottelujen aikana juurikaan empatiaa Paavo kohtaan, sillä hän oli omassa asiassaan hyvin ehdoton, eikä ollut valmis kompromisseihin. Tämä saattoi johtua Leenan nuoremasta iästä, jolloin toisen huomioon ottaminen ei ole vielä niin kehittynyttä, kuin nelivuotiailla. Kati sen sijaan osoitti ymmärrystä Paavo kohtaan ehdottamalla Paavolle uutta roolia, jottei tämä jättäisi leikkiä kesken. Paavo suostui melko helposti tyttöjen ehdotuksiin, vaikka pyrkiikin pitämään puolensa esimerkiksi varaamalla puhelimen tai vastustamalla jo aiemmin hyväksymäänsä roolia. Tämä saattaa johtua siitä, että Paavo tuli leikkiin myöhemmin ja ei voinut siksi dominoida leikissä liikaa, sillä hän saattoi kokea tytöt leikin vetäjiksi.

Toisessa leikissä oli kahdella viisivuotiaalla pojalla intensiivinen leikkituokio meneillään. Pojat olivat rakentaneet itselleen Lego Duploista sotalaivat. Leikki alkoi poikien laivojen rakentelusta ja palikoiden jakamisesta. Ote leikistä on rakentelujen jälkeen, kun leikki on jo täydessä vauhdissa. Jonas 5 vuotta ja Aki 5 vuotta. Valitsimme tämän leikin siinä näkyvien hyvien vuorovaikutustaitojen vuoksi.

Aki: Täl ois aineki hei vaik viis tykkii!

Jonas: Joo ja tälki on! Ja sit täl on viel tosi paljo, toooosi paljo niit ammuksii! Siäki saat näit, et silläki ois.

Aki: Joo ne menee tänne.. Ja sit nää voi voittaa kaikki viholliset!

Jonas: Nii ku nää onki tosi hyvii super-sotalaivoi!

Aki: Tää vois jooko hyökätä eka? Ku täl on tää vihree tykki täs.

Jonas: Joo ku sil voi ampuu kaikki ja sit tää voi vangita sit ne kaikki viholliset.

Aki: Joo..

Pojilla oli selkeä leikki-idea ja molemmat leikkijät olivat yhtä innokkaasti leikissä mukana. Pojat olivat koko leikin ajan vastavuoroisessa keskustelussa keskenään ja kummatkin leikkijät hyväksyivät toistensa ehdotukset ja kannustivat toisiaan. Pojat jakoivat koko leikin ajan tasapuolisesti leikkipalikoita, sekä Jonas tarjosi omiaan Akille, ilman Akilta tullutta pyyntöä tai vaihtokauppaa. Pojilla oli leikin aikana ”yhteinen kieli”, jolloin leikki oli sujuvaa ja iloa antavaa. Leikin onnistuminen ja poikien kesken vallinnut hyvä vuorovaikutustilanne saattoi johtua siitä, että pojat olivat saman ikäisiä ja vuorovaikutustaidoiltaan yhtä kehittyneitä.

7.1.3 Yhteistyötaidot

Yhteistyötaidot ovat yhteydessä lapsen hyviin sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Yhteistyötaitoja lapset tarvitsevat usein leikkiä aloiteltaessa ja kesken olevaan leikkiin mukaan tultaessa. Yhteistyötaitoinen lapsi osaa tehdä kompromisseja, ottaa toiset huomioon ja toimia tasapuolisena leikin johtajana.

Lapset leikkivät päiväkodin pihalla rosvoa ja poliisia. Leikissä oli aluksi mukana viisi lasta, joista suurin osa oli nelivuotiaita. Leikin kestänyt jonkin aikaa halusi leikkiin mukaan vielä yksi viisivuotias lapsi, joka oli seuraillut leikkiä etäältä. Leikissä mukana oli Risto 4 vuotta, Otto 4 vuotta, Riina 5 vuotta, Henna 4 vuotta, Juhani 4 vuotta ja myöhemmin leikkiin mukaan halunnut viisivuotias Sakari. Päädyimme tämän leikki-tuokion esittelyyn, koska siinä näkyi mielestämme lasten hyvät yhteistyötaidot ja onnistunut mukaan tulo käynnissä olevaan leikkiin. Tilanne oli havaintojakson aikana harvinainen, sillä usein käynnissä olevaan leikkiin liittyminen oli paljon hankalampaa.

Käynnissä oleva leikki keskeytyi usein, ja lasten välille tuli kiistaa siitä, onko leikissä ”tilaa” mukaan pyrkijälle.

Henna: Juokse! Juokse Juhani! Riina saa sinut koht kii!

Riina: Eiii tät voi ottaa kiiii! Tää on poliisi!

Otto: Oho!

Riina: Tää viä nyt Juhanin vankilaa, ku miä sain tän kii!

Sakari: Hei tää vois... tää vois olla vaikka vartija! Voisko tää olla niitten vartija et ne ei pääsis karkuun?

Otto: Joo ku muuten ei ehitä Riinanka hakee kaikkii rosvoi!

Riina: Nii ku täs tulee ihan hiki.

Leikki-ideasta sovittiin lasten kesken jo sisällä ennen pihalle siirtymistä. Pihalla leikki sai alkunsa melkein heti, eikä roolien jakaminen tuottanut lapsille vaikeuksia. Sakari seurasi leikkiä etäältä jonkin aikaa ennen siihen liittymistä. Sakari osasi liittyä leikkiin niin, että muut leikkijät saivat kuvan siitä, että Sakari tietäisi mistä leikissä oli kyse. Näin leikki ei häiriintynyt eikä rooleja tarvinnut jakaa uudelleen, sillä Sakari ehdotti roolia, jota leikissä ei vielä ollut. Näin leikki jatkui mutkattomasti eteenpäin Sakarin mukaan tulosta huolimatta. Sakarin taitava mukaan tulo edesauttoi muiden lasten yhteistyöhalukkuutta ja Sakarille myönnettiin yksimielisesti lupa leikkiin tuloon.

Toisessa valitsemassamme leikkituokiossa kolme tyttöä leikki poneilla leikkitilan nurkassa. Leikissä näkyi mielestämme selvästi yhden leikkijän puutteelliset yhteistyötaidot, sillä yksi tytöistä selvästi dominoi leikin kulkua ja komenteli muita leikissä olleita tyttöjä. Leikissä mukana olivat Sari 4 vuotta, Anne 4 vuotta ja Lotta 5 vuotta.

Lotta: Eii! Ei se voi sinne mennä! Ku tää saa vaa ku täl on kultahiukset!

Anne: Nii mut tää vois..

Lotta: Eikä! Äläää Anne, ei se voi sinne mennä nukkuu!

Sari: Nää jää sit tähä ulos ku täl on tää viitta ni ei tuu kylmä.

Lotta: Eiii ei sil voi olla viittaa ku niit on vaa yks ja tää tarvii sen! Et siä osaa..

Anne: Mut sit näil ei oo mitää..

Lotta: No ne voi saaha ton vaikka..eiku tää ottaaki sen, ne saa ton toisen!

Lotan huonojen yhteistyötaitojen vuoksi leikki ei päässyt etenemään juuri ollenkaan. Lotta määräili leikin kulkua liikaa, eikä suostunut kompromisseihin missään tilanteessa. Halutessaan Lotta olisi voinut antaa periksi ponien nukkumisjärjestelyissä tai antamalla Sarin pitää valitsemansa viitan. Lisäksi Lotta vähätteli leikin aikana toisia leikkijöitä. Anne ja Sari yrittivät Lotan dominoinnista huolimatta saada yhteistyön ja leikin toimimaan esimerkiksi myöntymällä siihen, etteivät heidän poninsa voi väärän hiusvärin takia mennä nukkumaan sisälle, ja luovuttamalla viitan Lotalle tämän käskystä. Lotan dominoiva käytös leikkitilanteissa oli yleistä, eikä käytös johtunut esimerkiksi väsymyksestä tai kiukuttelusta.

7.1.4 Toimiminen ristiriita- ja konfliktitilanteissa

Kolmivuotiailla lapsilla ristiriitatilanteet selvitetään usein vielä fyysistä voimaa käyttäen, kuten tönimällä ja lyömällä. Lasten tullessa 4 - 5 ikävuoteen taidot ristiriitatilanteiden selvittämiseksi kehittyvät. Tällöin osataan jo neuvotella ja käydä esimerkiksi kauppaa leikkivälineistä. Aikuisten apua ja ohjausta tarvitaan kuitenkin usein.

Viisi neljä- ja viisivuotiasta poikaa leikkivät päiväkodin pihalla jahtausleikkiä. Pojilla oli leikissä mukana pienet lumilapiot, jotka olivat poikien miekkoja. Leikki oli rieha-kasta ja pojat käyttivät fyysistä voimaa leikin aikana jatkuvasti, mutta joka oli harmittonta ja leikin ”sääntöjen” mukaista. Leikin tiimellyksessä Antero kompastui, jolloin Oliver kaatui hänen päälleen ja Oliverin lapio osui Jesseä poskeen. Tästä syntyi poikien välille konfliktitilanne, jota selviteltiin hetkittäin kovin ottein ennen työntekijän saapumista tilanteeseen. Leikissä mukana olivat Jesse 4 vuotta, Oliver 5 vuotta, Kimmo 5 vuotta, Risto 4 vuotta ja Antero 5 vuotta. Leikkitilanne valikoitui esiteltäväksi sen vuoksi, että siinä näkyi mielestämme hyvin aikuisen avun tarve tilanteen selvittämiseksi.

Jesse: Siä löit minuu tol! (Jesse kävi itkemään.)

Antero: Nii ja siä tönit minuu! Siä kaaduit mun päälle! (Antero kävi itkemään)

Oliver: Enhää lyönny! En varmaan lyönny, ku miä vaa kaatusin Anteron päälle!

Jesse: Eiii ku siä löit minuu tähä! Siä löit! Löithää!

Oliver: Enhää tahallaa, enhää lyönny! (Oliver kävi itkemään)

Jesse: Löithää! (Töinäisi Oliveria, kunnes työntekijä pääsi tilanteen väliin)

Poikien konfliktitilanne sai alkunsa Anteron tahattomasta kompastumisesta ja tästä johtuneesta ketjureaktiosta, joka päättyi Oliverin lapion osumiseen Jessen poskeen. Pojat eivät huomanneet tapahtuneen olleen vahinko, vaan luulivat Oliverin tahallaan kaatuneen Anteron päälle ja lyöneen Jesseä lapiolla. Vaikka tämän ikäiset osaavat jo usein käsitellä konfliktitilanteita ilman fyysistä väkivaltaa, saa lapsen itseensä kohdistuva kipu usein puolustautumaan samalla mitalla takaisin. Tällöin lapsen itsehillintä pettää. Koska pojat eivät huomanneet tilanteen olleen huonojen sattumusten summa, olivat pojat pattitilanteessa. Ilman työntekijän väliintuloa olisi tilanne todennäköisesti kehittynyt vain riitaisammaksi ja fyysisemmäksi yhteenotoksi poikien kesken.

Toinen valitsemamme ristiriitatilanne ilmeni, kun kaksi tyttöä ja yksi poika pelasivat pöydän ääressä lautapeliä lapsiryhmän omissa tiloissa. Lasten kesken syntyi riitaa, kun toinen tytöistä ei noudattanut pelin sääntöjä. Peliä pelasivat Nelli 3 vuotta, Iisa 4 vuotta ja Iiro 5 vuotta. Tässä leikkituokiossa näkyi lasten kesken onnistunut ristiriitatilanteen selvittäminen ja lapsen iän vaikutus neuvottelutaitoihin.

Iisa: Eiku se on mun vuoro nytte! Miä tuun Iiron jälkee..

Nelli: Eikä ku miä haluan heittää!

Iisa: Anna se mulle! Anna se noppa Nelliiii-ii..

Iiro: Nii se on kyl Iisan vuoro ku miä menin tähä ruutuu.

Nelli: Eiku miä haluan heittää, ku siä heitit jo!

Iisa: Enhä heittän ku miä oon vast tääl. Ja mun pitää nyt heittää..

Nelli: No miä liikutan sit mun omaa ku siä oot heittän.

Iisa: Joo ku mun jälkee onki sun vuoro..

Lapset pystyivät jatkamaan pelaamista pienestä erimielisyydestä huolimatta. Lapset osasivat neuvotella tilanteen selväksi ilman aikuisen apua. Iiro ja Iisa osasivat hyvin perustella Nellille miksi heittovuoro kuului nyt Iisalle. Iiron kommentti tyttöjen kinas-telun väliin tuntui rauhoittavan tilannetta, eikä konflikti kärjistynyt tyttöjen väliseksi inttämiseksi. Näin tilanteeseen saatiin sopu ja peliä voitiin jatkaa. Iirolla ja Iisalla oli

selkeästi jo iän mukana tuomaa neuvottelu- ja perustelutaitoa, joka Nelliltä vielä osittain puuttui. Nelli ei jaksanut todennäköisesti odottaa omaa pelivuoroaan nuorempana pelaajana. Iiro ja Iisa opettivat tietämättään vanhempina lapsina Nellille, kuinka erimielisyyksistä voidaan päästä sopuun neuvottelemalla ja perustelemalla oma mielipiteensä.

7.2 Kyselylomakkeiden tulokset

Kyselylomakkeet (liite 7) jaoimme joulukuussa 2009 kaikkiaan 19 työntekijälle, joista kaikki olivat naisia. Lankilan päiväkodin työntekijöille jaettiin 12 kappaletta ja Kotilon päiväkotiin seitsemän. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat joko lastentarhanopettajia tai lastenhoitajia. Kyselylomakkeista takaisin saimme 18, jolloin vastausprosentti oli 95 prosenttia. Vastaajista kuusi työskenteli alle 15 lapsen lapsiryhmässä, kolme 15-20 lapsen lapsiryhmässä ja yhdeksän yli 20 lapsen lapsiryhmässä. Kyselyyn vastanneista viisi työskenteli alle 3-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä ja 13 työskenteli yli 3-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä. Päätimme esitellä ja analysoida kyselylomakkeiden kysymyksistä ne, jotka liittyvät ihmissuhteiden hallintaa tukeviin leikkeihin ja näiden leikkien tukemiseen.

7.2.1 Strukturoitujen kysymysten tulokset

Kysyessämme päiväkotien työntekijöiltä, onko lapsilla heidän mielestään riittävästi aikaa vapaaseen leikkiin, saimme vastausten keskiarvoksi kolme eli jokseenkin samaa mieltä. Päätimme lisäksi tarkastella, onko lapsiryhmän koolla vaikutusta työntekijöiden kokemukseen leikkiajan riittävydestä. Ilmeni, että mitä pienemmästä lapsiryhmästä oli kyse, sitä tyytyväisempiä työntekijät olivat leikkiajan riittävyteen. Alla näkyvästä kaaviosta (kaavio 1) näkyy vastaajien mielipide vapaan leikkiajan riittävydestä.

Kaavio 1.

Kuva 1. Vapaaleikki

Lapsilla oli kerrallaan varattu aikaa vapaaseen leikkiin sisätiloissa yhdentoista vastauksen mukaan vähemmän kuin tunti ja seitsemän vastauksen mukaan noin tunti tai sitä enemmän. Ulkona leikkiin oli varattu aikaa kaikkien työntekijöiden mukaan noin tunti tai sitä enemmän. Alla olevasta kaaviosta (kaavio 2) näkyy, että suurin osa työntekijöistä koki kuitenkin, ettei pitkäkestoiseen leikkiin ollut riittävästi aikaa. Etenkin yli kolmivuotiaiden lasten lapsiryhmissä työskentelevät työntekijät kokivat mahdollisuuksien olevan melko huonot.

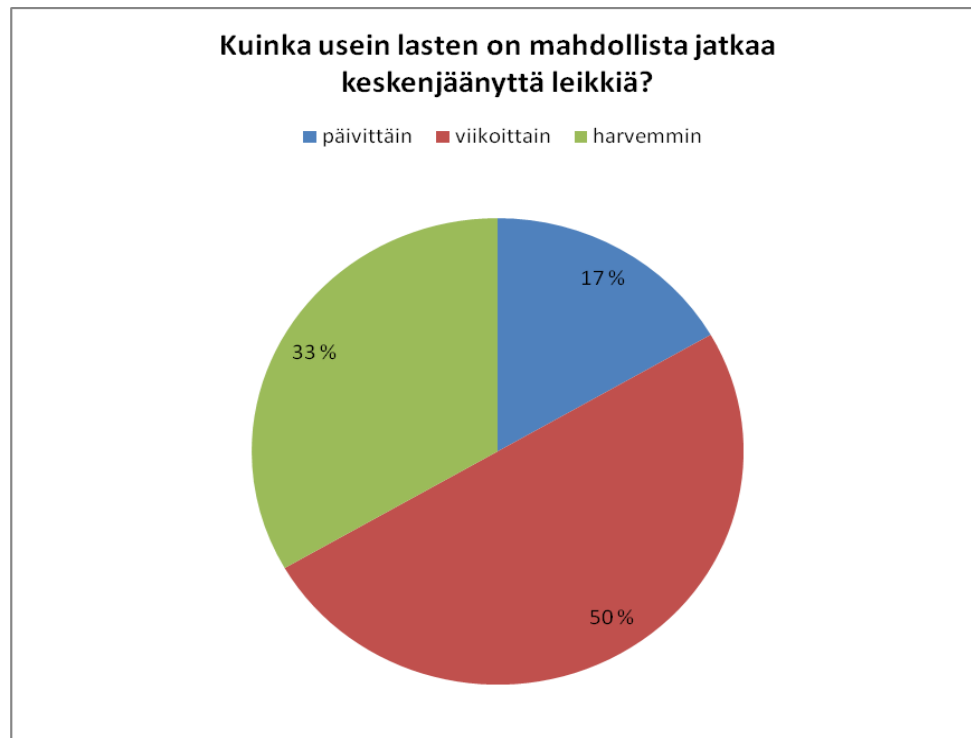
Kaavio 2.

Kuva 2. Pitkäkestoinenleikki

Kuusi työntekijää oli täysin samaa mieltä siitä, että lapsia pyritään tukemaan riittävästi pitkäkestoiseen leikkiin. Yksi oli riittävydestä jokseenkin eri mieltä ja yksitoista koki tuen olevan jokseenkin riittävää. Kun kysyimme, kuinka usein lasten oli mahdollista jatkaa kesken jäänyttä leikkiä, oli yleisin vastaus ”viikoittain”. Vain 17 prosenttia oli sitä mieltä, että lasten oli joka päivä mahdollista jatkaa kesken jäänyttä leikkiä. Kuvassa 3 on esitelty tarkemmin kysymyksen tulokset.

Kaavio 3.

Kuva 3. Keskenjäänyt leikki

Työntekijöistä 14 vastasi, että heidän työpaikallaan lapsia ohjataan leikkimään tietoisesti ilman leikkivälineitä harvemmin, kun vastausvaihtoehdot olivat välillä viikoittain – ei koskaan. Kaksi työntekijää vastasi kysymykseen kerran kuukaudessa ja kaksi ”ei koskaan”. Kysyimme lisäksi, kuinka usein päiväkodissa on tapana lähteä leikkimään päiväkodin ulkopuolelle. Vastaajista 50 prosenttia vastasi kerran kuukaudessa, noin 30 prosenttia vastasi viikoittain ja noin 20 prosenttia harvemmin.

Kyselyssä tiedustelimme, onko lapsilla työntekijöiden mielestä käytettävissään tarpeeksi leikkutilaa. Päiväkotien työntekijöistä 12 suhtautui positiivisesti leikkutilojen kokoihin. Kuusi työntekijää koki lasten leikkutilat riittämättömiksi. Kysymyksen keskiarvo oli 2,70 asteikolla 1 - 4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä) ja keskihajonta

0,97. Kysyimme työntekijöiltä myös leikkivälineiden riittävydestä ja niiden kunnosta. Lähes kaikki työntekijät olivat jokseenkin samaa mieltä asteikolla täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä siitä, että leikkivälineitä oli tarpeeksi lasten saatavilla.

Yli puolet eli 11 päiväkodin työntekijää vastasi jakavansa lapset pienempiin leikkiryhmiin hyvin usein. Kyselystä ilmeni myös, että työntekijät antoivat usein lasten päättää itse leikkiryhmien jaoista. Kuuden työntekijän mukaan lapset päättävät itse omista leikkiryhmistään hyvin usein ja kahdeksan työntekijän mukaan melko usein. Kolme työntekijää oli vastannut kyseiseen kysymykseen melko harvoin ja he kaikki työskentelivät alle 3-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä.

Kymmenen työntekijää eli yli puolet vastaajista vastasi, että leikin kulkuun puututtiin päiväkodissa päivittäin. Neljän työntekijän mielestä näitä tilanteita syntyi useamman kerran viikossa. Vain kolme työntekijää 18 vastaajasta oli sitä mieltä, että leikin kulkuun puututtiin harvemmin.

Yksitoista työntekijää vastasi osallistuvansa itse lasten leikkeihin melko harvoin ja yksi hyvin harvoin. Työntekijöistä kuusi ilmoitti osallistuvansa leikkeihin melko usein ja hyvin usein vastausta ei ilmennyt lainkaan. Lasten leikkejä ilmoitti seurailevansa ja tarkkailevansa samalla tehden niistä huomioita seitsemän työntekijää hyvin usein ja seitsemän melko usein. Melko harvoin havaintoja leikeistä vastasi tekevän kaksi työntekijää.

7.2.2 Avointen kysymysten tulokset

Kyselylomakkeen lopussa oli neljä avointa kysymystä, joihin vastattiin yli odotuksemme. Vain muutamissa lomakkeissa oli avointen kysymysten kohdalla tyhjää tai vastattu muutamalla sanalla. Kysymykset käsittelivät lasten leikkiympäristöä, leikin tukemista sekä leikkien muuttumista. Esittelemme ja analysoimme kaikki avoimet kysymykset siinä järjestyksessä, kuin ne olivat lomakkeessa.

Ensimmäiseksi kysyimme työntekijöiltä, miten he kokivat voivansa vaikuttaa lasten leikkiympäristöön sisä- ja ulkotiloissa? Monissa vastauksissa tuli esille ensin tilojen ja määrärahojen niukkuus. Tästä huolimatta työntekijät kokivat pystyvänsä vaikuttamaan lasten leikkiympäristöön monin eri tavoin niissä puitteissa, kun se oli mahdollista. Eräs työntekijä mainitsikin mahdollisuuksia olevan, jos vain mielikuvitusta riittää.

Vastausten mukaan lapsille oli järjestetty esimerkiksi leikkinurkkauksia, rauhoitettua leikkiätilaa ja annettu mahdollisuus sisällä majan rakenteluun. Leikkiätiloista oli myös pyritty tekemään lapsilähtöisiä, esimerkiksi laittamalla lelut lasten saataville. Kaksi työntekijää mainitsi siivousjärjestelyiden ja päivälevon vaikuttavan siihen, ettei leikkejä voi jättää levälleen, vaikka työntekijät niin toivoisivatkin:

”Sisätiloissa voin vaikuttaa omassa ryhmässäni melko paljon lasten leikkiympäristöön. Syksyllä uuden toimintakauden alkaessa leikkiympäristöä tulee erityisesti muokata uuden ryhmän ikä- ja kehitystason tarpeita vastaavaksi.”

”Koen, että omassa ryhmätilassa mahdollisuuksia on melko paljon. Olen muokannut tiloja niin, että olen saanut järjestettyä leikkinurkkauksia. Pidän pienryhmiä ja rauhoitettua leikkiätilaa todella tärkeänä.”

Sisäympäristöön vaikuttaminen koettiin useissa vastauksissa helpommaksi kuin valmiiksi rakennetun piha-alueen muokkaaminen. Usean työntekijän mielestä ulkotilojen muokkaamiseen ei koettu tarvetta, sillä ne olivat heidän mielestään riittävän monipuolisia jo nyt. Pihalle kaivattiin kuitenkin lisää liikuntaleikkivälineitä kuten pieniä kolmipyöräisiä. Kahdessa vastauksessa tuli lisäksi esille metsäretket ja niiden tärkeys lapsille:

”Metsäretkillä voi leikkiä luonnonmateriaaleilla.”

”Viemällä lapset metsään leikkimään, siellä on rajattomat mahdollisuudet leikkiin ilman mitään välineitä.”

Seuraavaksi kysimme, kuinka paljon työntekijät pyrkivät tekemään tai tuomaan itse leikkitarvikkeita lasten käyttöön päiväkotiin? Puolet vastanneista kertoi tuovansa paljon erilaista materiaalia omasta kodistaan päiväkodin käyttöön. Työntekijöiden mukana kulkeutui päiväkotiin muun muassa muovikippoja, pikkutavaroita, roolivaatteita, käsinukkeja, omien lasten vanhoja pelejä ja kirjoja, kauppaleikkeihin pipari ja maitotölkkejä, kampaamo tarvikkeita, majaleikkeihin mattoja, lakanoita sekä pahvilaatikoi-

ta. Muutama työntekijä kertoi myös askarrelleensa yhdessä lasten kanssa leikkikäyttöön tulevia tarvikkeita:

”Askartelen lasten kanssa ja niitä on mahdollista hyödyntää leikeissä. Tätä pitäisi tehdä enemmän. Kyse on luovuudesta, ei aina tarvitse olla uusia leluja!”

”Pahvilaatikko on monipuolinen leikkitarvike kaiken ikäisille!”

Puolet kyselyyn vastanneista työntekijöistä kirjoitti tuoneensa leikkivälineitä päiväkoitiin harvemmin tai ei koskaan. Leikkivälineitä koettiin olevan lasten saatavilla jo tarpeeksi. Muutama työntekijä jätti kyseiseen kysymykseen kokonaan vastaamatta.

Tämän jälkeen kysyimme, miten työntekijät itse pyrkivät tukemaan lasten leikkejä? Kuuden työntekijän mielestä oli tärkeää osallistua itse lasten leikkeihin ja olla mahdollisimman paljon läsnä ja tavoitettavissa. Useissa vastauksissa nousi esille pitkäkestoisien leikin tukemisen tärkeys. Seitsemän työntekijää kirjoitti kannustaneensa lapsia pitkäjänteisyyteen ja siihen, etteivät lapset vaihtaisi koko ajan leikistä toiseen. Muita leikin tukemisen muotoja olivat: kannustaminen, ohjaaminen, eväiden anto leikkiin, leikkipaikkojen valmistelu, ajan ja tilan antaminen, leikkiryhmiin jakaminen ja leikki- rauhan turvaaminen. Työntekijät tukivat leikkejä esimerkiksi näin:

”Kannustan lapsia leikin pitkäjänteisyyteen ja leikin kehittymiseen. Leikki tarvitsee aikaa ja tilaa, ja tuo iloa arkeen. Lapsi harjoittelee oppimiaan asioita leikkiessään.”

”Jakamalla lapsia pienempiin leikkiryhmiin sekä rauhoittamaan tilannetta ja antamaan aikaa pitkäkestoisien leikin muodostumiseen.”

Viimeisenä avoimena kysymyksenä kysyimme, miten työntekijöiden mielestä lasten leikit ovat muuttuneet? Kaikki työntekijät, kahta lukuun ottamatta, kokivat leikeissä tapahtuneen negatiivisia muutoksia. Kuusi työntekijää oli huomannut television, kännyköiden ja pelien vaikuttaneen lasten leikkeihin. Lapset jäljittelivät tv-ohjelmien ja

pelien hahmoja omissa leikeissään. Kuusi työntekijää koki leikkien muuttuneen räjimmiksi ja toisten satuttamisen olevan yleisempää kuin ennen. Mielikuvitusleikkien vähentymisestä oli huolissaan kolme työntekijää. Lisäksi kaksi työntekijää kirjoitti leikkien olevan yhä lyhytkestoisempia. Muutama työntekijän mielestä pienten lasten leikit eivät olleet juurikaan muuttuneet, vaan samat rooli-, nukke- ja kotileikit olivat edelleen suosittuja. Lisäksi esimerkiksi pelien nähtiin monipuolistuneen entiseen verrattuna:

”Lasten leikeistä on tullut entistä enemmän tv-ohjelmien ja elokuvien jäljittelyä. Perinteiset roolileikit ovat jääneet vähemmälle. Toisten vahingoittamisesta on tullut arkipäiväistä.”

”Leikit ovat lyhytkestoisempia; leikkiä vaihdetaan jatkuvasti. Äänenkäyttö on lisääntynyt.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Johtopäätökset havainnoiduista ja videoiduista leikeistä

Havainnoiduista ja videoimistamme leikeistä huomasimme, että mitä paremmat ihmissuhteiden hallinnan taidot lapsella oli, sitä laadukkaampaa leikki oli. Laadukas leikki oli mielestämme pitkäkestoista, sen leikkijät olivat leikissä tasavertaisessa suhteessa ja leikki tuotti lapsille iloa. Leikeissä ilmeni vähemmän riitatilanteita ja leikit käynnistyivät nopeammin ja vaivattomammin, kun lapsen ihmissuhteiden hallinnantaidot olivat hallinnassa. Lisäksi leikin roolijaot sujuivat ilman suurempia kinasteluja ja lapset osasivat tehdä kompromisseja leikin aikana.

Pitkäkestoisimmat leikit syntyivät useimmiten niiden lasten kesken, jotka olivat lähellä viittä ikävuotta. Heillä leikkitaidot olivat jo melko pitkälle kehittyneitä, jolloin he kykenivät eläytymään ja leikkimään samassa roolissa koko leikin ajan sekä muistamaan leikkiroolinsa ja mihin leikki oli jäänyt myös seuraavina päivinä, kun leikkiä jatkettiin. Kolmi- ja nelivuotiaat leikkivät myös pitkäkestoisia roolileikkejä sekä osasivat myös jatkaa keskenjääneitä leikkejä myöhemmin. He aloittivat kuitenkin leikin aina seuraavana päivänä uudestaan alusta. Heiltä puuttui vielä taito kehittää keskenjäänyttä leikkiä eteenpäin. Useat kolmi- ja nelivuotiaat lapset muistivat usein esimer-

kiksi edellisenä päivänä jaetut roolit, mutta eivät jatkaneet leikkiä siitä, mihin se oli viimeksi jäänyt.

Joillakin lapsilla saattoi olla hyvät leikkitaidot, mutta ihmissuhteiden hallinnan taidot olivat selkeästi joiltakin osa-alueilta puutteellisia. Esimerkiksi puutteelliset yhteistyötaidot, kuten toisten lasten ”pomottaminen” ja kykenemättömyys kompromisseihin saattoivat pilata monta hyvää leikin alkua. Tästä huolimatta lapsi, jolla oli puutteelliset yhteistyötaidot, oli lasten keskuudessa usein toverisuosiossa. Puutteellisista ihmissuhteidenhallintataidoista huolimatta lapsella saattoi olla muita ominaisuuksia, joilla lapsi sai muita leikkijöitä puolelleen, kuten runsaasti leikki-ideoita ja vilkas mielikuvitus. Huomasimme, että havainnoimistamme lapsista ”pomottavat” lapset olivat usein äänekkäitä, sosiaalisia ja aktiivisia leikkijöitä.

Lapset, joilla oli hyvät sosiaaliset vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot, osasivat esimerkiksi jakaa leikin rooleja siten, että nuoremmat ja taitamattomammat leikkijät saivat usein vähemmän arvostetummat roolit. Esimerkiksi ulkoleikkien aikana vanhemmat lapset juoksivat joukkiona karkuun nuorempia lapsia, jolloin vanhempien lasten voitto leikissä oli varma. Vanhemmat lapset juoksivat nopeammin ja kiipesivät korkeammille kiville, kuin nuoremmat leikkijät. Nuoremmat leikkijät halusivat usein vanhempien lasten suosioon, sillä heillä on usein halu olla isompia kuin mitä he ovatkaan. Vanhemmat ja taitavammat leikkijät usein tiedostavat tämän, jolloin he jakavat vähemmän arvostetummat roolit nuoremmille leikkijöille. Toisinaan vanhempien lasten neuvottelutaidot ovat kovassa koettelussa, kun nuoremmille leikkijöille pyritään perustelemaan roolijakoa.

Lasten kesken ilmeni vain muutamia lujia toverisuhteita. Nämä toverisuhteet olivat 4-5-vuotiaiden lasten välillä, jolloin se on lapsen sen hetkiseen ikäkauteen kuuluvaa. Usein nämä lapset leikkivät myös päiväkodin ulkopuolella yhdessä. Lisäksi lapsilla saattoi olla yhteinen harrastus kuten samassa jumpassa käyminen. Teoria vahvistui myös sen osalta, että lapset pitivät toverina sen hetkistä leikkikaveriaan. Yhtenä päivänä parhaana kaverina oli joku tietty lapsi ja seuraavana päivänä jo joku muu. Leikkitoverin valintaan saattoi vaikuttaa hyvin monet muuttuvat tekijät, kuten esimerkiksi paidan väri tai leikkitoverin valitsema leikki. Usein lapset, joiden keskinäinen leikki oli mutkatonta, pitkäkestoista ja sisälsi vähän ristiriitatilanteita, ystäväystyivät keskenään hyvin ja kehittivät toverisuhdettaan.

Havainnoistamme kävi ilmi, että tyttöjen oli selvästi helpompi luoda toverisuhde kahden kesken, mutta useamman tytön toveriryhmän muodostaminen oli selkeästi haasteellisempaa. Suuremmassa tyttöryhmässä kävi usein niin, että joku tytöistä joutui kiusaamisen ja syrjinnän kohteeksi. Tytöt eivät kyenneet olemaan tasavertaisessa suhteessa toisiinsa leikkien aikana. Alle kouluikäisten lasten ystävyyden tunnusmerkkejä ovat auttaminen, uskollisuus, jakaminen, läheisyys ja samanlaisuus. Etenkin tytöillä näkyi selvästi ystäväysten kesken samanlaisuuden korostaminen. Tytöille oli tärkeää esimerkiksi samanlaiset tossut, paidat ja lelut. Tytöt osoittivat myös läheisyyttä tovereitaan kohtaan näkyvämmiin kuin pojat. Läheisyyttä saatettiin osoittaa halauksin ja suukotteluin. Pojat korostivat toveruuttaan enemmänkin jakamalla tavaroita ja antamalla toverilleen suosiossa olevan lelun tai roolin. Havaintojemme mukaan pojilta onnistuivat tyttöjä paremmin leikit samasta sukupuolesta koostuvissa leikkiryhmissä.

Kahdeksan viikon mittaisen havaintojakson aikana huomasimme, että pojilla ja tytöillä on yleisesti ottaen erilaiset tavat toimia ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Poikien kesken osattiin paremmin selvittää syntyneet ristiriitatilanteet itsenäisesti. Toisinaan selvittely johti fyysiseen välienselvittelyyn, kuten tönimiseen ja lyömiseen. Tyttöjen tavat selvittää ristiriitatilanteita olivat enemmän verbaalisia. Tytöt tulivat usein kaipaamaan aikuiselle ja pyytämään aikuista selvittämään tilanteet. Lisäksi tytöt kinastelivat helposti keskenään ja jättivät poikia helpommin leikitoverin leikin ulkopuolelle.

8.2 Johtopäätökset kyselylomakkeen strukturoiduista kysymyksistä

Kyselyn tuloksista ilmeni, että mitä pienemmästä lapsiryhmästä oli kyse, sitä tyytyväisempiä työntekijät olivat leikkiajan riittävyteen. Tämä lienee selittyvän sillä, että päiväkodin arjen siirtymätilanteet eivät vie vähälapsisessa ryhmässä niin paljon aikaa kuin suuremmissa lapsiryhmissä. Lisäksi alle 15 lapsen lapsiryhmän lapset olivat kyselyistä saatujen tietojen mukaan lähes kaikki alle kolmivuotiaita. Alle kolmivuotiaiden lasten leikit ovat usein kestoltaan vielä lyhyitä, jolloin lyhyempikin leikkituokio kerrallaan riittää. Leikit ovat lisäksi vielä pitkälti yksin- ja rinnakkaisleikkiä, joten leikin käynnistyminen ei vie vielä niin paljon aikaa kuin kehittyneet mielikuvitus- ja roolileikit.

Etenkin yli kolmivuotiaiden lasten lapsiryhmissä työskentelevät työntekijät kokivat mahdollisuuksien olevan pitkäkestoisen leikin toteutumiseen melko huonot. Suurin osa työntekijöistä vastasi leikkiaikaa olevan sisätiloissa kerrallaan vähemmän kuin

tunti. Päiväkodin arki on usein jaksotettu lyhyisiin toimintatuokioihin, jolloin myös leikkiaikaa on kerrallaan melko vähän. Pitkäkestoiset leikit kuitenkin vaatisivat pidemmän ajanjakson kerrallaan. Päiväkodin arki ei kuitenkaan mahdollista pitkiä leikkiaikoja, vaikka etenkin yli kolmivuotiaat leikkivät rooli- ja sääntöleikkejä, jotka vaativat kerrallaan enemmän aikaa.

Päiväkodin työntekijöistä yli puolet koki pitkäkestoisen leikin tukemisen olevan jokseenkin riittävää. Tulosten perusteella lapset eivät kuitenkaan voi jättää leikkejä usein kesken, vaan työntekijöiden leikin tukeminen keskittyi kannustamaan lasta pysymään yhdessä leikissä. Leikistä toiseen siirtymistä pyrittiin vähentämään. Leikin kesken jättäminen ja sen jatkaminen myöhemmin olisi kuitenkin lapselle tärkeää, sillä jo esimerkiksi leikki-ideasta sopuun pääseminen ja roolien jakaminen vievät runsaasti leikkiaikaa. Tällöin itse leikkiä ei ehditä juurikaan leikkiä, kun tavarat pitää jo korjata pois. Usein leikkien keskenjättämisen ongelmaa perustellaan sillä, että esille jääneet lelut vaikeuttavat siivoojien työtä tai tilat käyvät muutoin ahtaaksi.

Lapsen maailma 2/2002 lehdessä artikkelissa Leluton leikkikoulu on todettu että, lasten leikkiessä keskenään ilman leluja heidän sosiaaliset taidot ja neuvottelukyky kasvavat. Tekemästämme kyselystä saatujen tulosten mukaan lapset leikkivät päiväkodissa kuitenkin hyvin harvoin ilman leluja. Tukeminen leluttomaan leikkiin on usein helpompaa ulkoleikkien aikana, jolloin leluvaraston voi pitää suljettuna ja kehottaa lapsia luovaan leikkiin. Sisätiloissa leluton leikki on haastavampaa sillä tilat ovat ahtaita ja leluja on lasten ulottuvilla kaiken aikaa.

Päiväkodeissa oli tapana käydä vähintään kerran kuukaudessa tai viikoittain päiväkodin ulkopuolella leikkimässä tai retkellä. Tämä on yksi tapa totuttaa lapset leluttomaan ympäristöön. Usein lapset nauttivat metsässä leikkimisestä, sillä se ei ole aikuisten valmiiksi rakentama leikkiympäristö. Metsässä leikkiminen tukee luovuutta, ongelmanratkaisukykyä ja mielikuvituksen kehittymistä: keppi muuttuu miekaksi ja oksat muodostavat majan seinät. Usein lapset myös unohtavat päiväkodin arjessa muodostuneet kuppikunnat, jolloin metsässä kaikki ovat kaikkien kavereita.

Lapsiryhmien koot ovat kasvaneet päiväkodeissa vuosien aikana ja tästä syystä jo ennestään ahtaat leikkitreffit käyvät yhä pienemmiksi. Liian ahtaat leikkitreffit voivat olla osasyynä lasten konfliktitilanteiden syntyyn. Lisäksi liian paljon lapsia liian pienessä

tilassa aiheuttaa kovan metelin. Tämä on yksi syy siihen, miksi päiväkodeissa jaetaan lapsia pienempiin leikkiryhmiin. Kyselyn tulokset vahvistivat tämän, sillä yli puolet työntekijöistä vastasi jakavansa lapset pienempiin leikkiryhmiin hyvin usein. Näin pyritään takaamaan lapsille parempi leikkirauha.

Lasten leikkiessä keskenään, syntyy usein pientä kinastelua milloin mistäkin. Leikkitalanteet ovatkin muuttuneet viime aikoina yhä äänekkäämmiksi ja rauhattommiksi. Tämän vuoksi kysyimme päiväkotien työntekijöiltä kuinka usein he joutuvat puuttumaan leikin kulkuun. Yleisin vastaus kysymykseen oli päivittäin ja seuraavaksi yleisin useamman kerran viikossa. Lisäksi lapset osaavat nykyään yhä harvemmin selvittää konfliktitilanteita itsenäisesti, vaan aikuisen apua haetaan yhä herkemmin.

Lasten on tärkeää saada leikkiä keskenään ilman aikuisten jatkuvaa puuttumista leikin kulkuun. Aikuisen osallistuminen aika ajoin leikkeihin on viesti lapsille, että heidän tekemisistään ollaan kiinnostuneita. Lapsilla voi olla myös vaikeuksia leikki-idean keksimisessä, jolloin aikuinen voi olla ideoimisessa mukana. Lisäksi aikuinen voi viedä ja kehittää leikkiä yhdessä lasten kanssa eteenpäin. Näin aikuinen voi esimerkiksi edistää pitkäkestoisen leikin syntymistä. Yli puolet kyselyyn vastanneista työntekijöistä työskenteli yli kolmivuotiaiden lasten lapsiryhmässä, joissa lapset osaavat jo leikkiä pitkäkestoisiakin leikkejä keskenään ilman aikuista. Voikin olettaa, että tämän vuoksi vain muutama työntekijä oli vastannut osallistuvansa melko usein lasten leikkeihin.

8.3 Johtopäätökset kyselylomakkeen avoimista kysymyksistä

Ensimmäisenä kysyimme työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista leikkiympäristöön sisä- ja ulkotiloissa. Tähän kysymykseen oli vastattu yleisesti ottaen positiiviseen ja toiveikkaaseen sävyyn. Määrärahojen niukkuudesta, tilojen ahtaudesta ja siivoojien käynneistä huolimatta, työntekijät kokivat voivansa vaikuttaa leikkitaloihin oman mielikuvituksensa avulla. On mahdollista, että kysymykseen oli vastattu eri tavoin riippuen siitä, oliko työntekijä vakituisessa vai määräaikaisessa työsuhteessa sekä kuinka pitkään kyseinen työntekijä oli päiväkodissa työskennellyt. Määräaikaisessa työsuhteessa olevalta ja uudelta työntekijältä vaaditaan enemmän rohkeutta muuttaa leikkiympäristöä, kuin vakituisesti ja pitkään talossa työskennelleeltä. Jokaisen työntekijän tulisi kuitenkin rohkeasti ehdottaa uusia ratkaisuja lasten leikkiympäristön kehittämiseksi.

Sisäympäristöön oli työntekijöiden mielestä helpompi vaikuttaa, kuin ulkoleikkitiloihin. Usein päiväkotien pihat ovat pitkälti valmiiksi rakennettuja, joten työntekijöiden vaikuttamismahdollisuudet ovat melko pienet. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi päiväkotien työntekijät veivät lapsia leikkimään muuhun lähiympäristöön, kuten esimerkiksi metsään. Siellä lapset voivat vapaasti rakentaa majoja kepeistä ja risuista eikä niitä tarvitse korjata leikin loputtua pois, kuten päiväkodin pihalla.

Jokainen päiväkodin työntekijä on ainutlaatuinen ja jokaisella on oma persoonansa ja omat vahvuutensa. Toisilla vahvuutena ja persoonana voi olla luovuus, joka näkyy kykynä kehittää leikkitarvikkeita milloin mistäkin. Tämä voi selittää sen, miksi osa työntekijöistä kertoi tuoneensa ja tehneensä päiväkoteihin monipuolisia leikkitarvikkeita. Kaikki työntekijät eivät kokeneet tarvetta tuoda päiväkoteihin enää lisää leikkitarvikkeita, sillä he kokivat niitä olleen jo monipuolisesti ja riittävästi lasten saatavilla. Voi myös olla mahdollista, etteivät kaikki työntekijät olleet työskennelleet vielä niin pitkään, että olisivat ehtineet kehittää tai tuoda lasten leikkitarvikkeita.

Runsaimmin vastauksia saimme kysytyämme työntekijöiltä, miten he itse pyrkivät tukemaan lasten leikkejä. Vastauksista oli nähtävissä kaksi yleisintä vastausta; itse leikkiin osallistuminen ja läsnä oleminen sekä pitkäkestoisen leikin tukeminen. Tässä kohdassa työntekijät korostivat pitkäkestoisen leikin tukemisen olevan lähinnä leikistä toiseen siirtymisen välttämistä. Monista vastauksista näkyi, että työntekijät arvostavat lasten leikkejä ja haluavat antaa leikeille aikaa ja tilaa. Lisäksi työntekijöiden antamat vastaukset kulkivat käsi kädessä kirjoittamamme teorian kanssa. Teoriaosuudessa esitellyt asiat leikin tukemisesta näkyivät vastauksissa sekä omien havaintojemme pohjalta päiväkotien arjessa.

Lähes kaikki työntekijät olivat vastanneet viimeiseen kysymykseen leikkien muuttamisesta negatiiviseen sävyyn ilman, että kysymys olisi ollut siihen suuntaan johdatteleva. Median vaikutus näkyy selkeästi jo lasten leikeissä. Lapset ovat omaksuneet lastenohjelmista, peleistä ja elokuvista erilaisia rooleja, joita he esittävät leikeissään. Tällaisissa leikeissä ei juuri jää enää tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle, kun roolit ovat valmiiksi ideoituja. Lastenohjelmat ovat nykyään rauhattomia, väkivaltaisia ja meluisia. Tämä heijastuu myös lasten leikkeihin. Lapset ovat muuttuneet yhtä levottomimmiksi, malttamattommiksi ja kärsimättömimmiksi; omaa vuoroa ei malteta odottaa, paikallaan oleminen ja kuunteleminen on vaikeaa ja kaikki halutaan saada itselleen

heti. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi myös leikit ovat lyhyitä ja lapset hyppivät leikistä toiseen.

8.4 Työntekijöiden tavat tukea ihmissuhteiden hallintaa kehittäviä leikkejä

Vastauksista selvisi, että päiväkotien työntekijät tukivat ihmissuhteiden hallinnan taitoja kehittäviä leikkejä monin eri tavoin. Tuloksista ilmeni, että työntekijät tukivat leikkejä hyvin jakamalla lapsia pienryhmiin, viemällä päiväkodin ulkopuolelle leikkimään, mahdollistamalla pitkäkestoiset ulkoleikit ja tuomalla ja tekemällä lasten käyttöön erilaisia leikkitarvikkeita. Nämä osa-alueet kaipaivat kuitenkin vielä kehittämistä: mahdollisuus jatkaa kesken jäänyttä leikkiä, työntekijän oma osallistuminen leikkiin, leikkiajan lisääminen sisätiloissa, lasten riitatilanteiden selvittäminen ja lelutomien leikkien järjestäminen.

Päiväkotien työntekijät antoivat lapsille roolileikkeihin hyvin vaadittavia tarvikkeita ja välineitä. Lisäksi päiväkodeilla oli järjestetty erilliset leikkiilat esimerkiksi kotileikin leikkimiseen. Valitettavasti päiväkodin arjesta ei vielä löytynyt riittävästi aikaa lasten pitkäkestoisille roolileikeille. Päiväkodin työntekijät jakoivat lapsia usein pienryhmiin leikkimään, jolloin leikkirauha oli paremmin saavutettavissa, eikä lapsilta kulunut aikaa turhien ristiriitatilanteiden selvittämiseen. Kyselyn tulosten mukaan lapset olivat pääsääntöisesti saaneet päättää leikkiryhmien jaoista itse, mutta olisi tärkeää, että työntekijät jakaisivat lapsia myös tarkoituksen mukaisiin lapsiryhmiin. Näin varmistettaisiin, että lapset oppivat leikkimään myös muiden kuin parhaiden ystäviensä kanssa sekä pojat ja tytöt keskenään.

Ulkoleikkejä on helpompi jatkaa myöhemmin uudestaan, sillä siellä olevat lelut ja leikkitarvikkeet ovat helpommin haettavissa leikin alkaessa uudestaan. Usein leikit perustuvat pihalla kiinteästi oleviin leikkipaikkoihin, kuten kivien, puiden ja leikkitelien läheisyyteen. Päiväkodeissa ulkoillaan lisäksi kaksi kertaa päivässä ja ulkoilut kestävät kerrallaan vähintään tunnin tai sitä kauemmin. Tämä aika on lapsilla täysin vapaata leikkiä ilman aikuisen ohjattua toimintaa. Lapsilla on siis hyvin aikaa luoda leikki-idea, jakaa roolit sekä keskittyä itse leikkiin ja sen kehittämiseen. Sisätiloissa leikkiaikaa vievät yhteiset toimintatuokiot ja päivän pakolliset toiminnot ruokailuun ja nukkumiseen.

Päiväkodeilla oli hyvänä tapana käydä lasten kanssa aika ajoin päiväkodin ulkopuolella leikkimässä. Tämä tekee hyvää lasten mielikuvitukselle, kun he saavat rakentaa majoja ja keksiä uusia leikki-ideoita uudessa ympäristössä. Usein metsäleikeissä lapset unohtavat turhat riidat ja kinastelut, sillä keppejä ja risuja on kaikkien saatavilla, jolloin riitaa leikkitarvikkeista ei tule. Leluttomia leikkihetkiä saisi olla päiväkodeissa useammin, sillä näin lelut eivät olisi lasten kohtaamisen tiellä. Kun leikkiin ei liity leluja, mahtuu yhteen leikkiin enemmän leikkijöitä yhtä aikaa. Esimerkiksi päiväkodilla on kolme kuorma-autoa eikä niillä voi ajaa samanaikaisesti neljä poikaa, jolloin yksi jää leikin ulkopuolelle.

Työntekijät tukivat lasten leikkejä suunnittelemalla ja ideoimalla lasten kanssa yhdessä leikkitarvikkeita. Näin he saivat lapset innostumaan leikki-ideasta vielä enemmän. Yhdessä aikuisen kanssa rakennettu leikki tuntuu lapsista tärkeältä ja leikkiä jaksetaan leikkiä pitkään. Samalla työntekijä voi opettaa lapsia neuvottelemaan ja tekemään kompromisseja siitä, mitä leikkiin otetaan mukaan. Esimerkiksi majaa rakennettaessa lapset voivat haluta majan koristeeksi erilaisia asioita, jolloin työntekijä voi opettaa lapsia ottamaan jokaisen ehdotuksen huomioon ja yhdessä päättämään mitkä ehdotuksista toteutetaan.

Työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, että he joutuivat puuttumaan lasten leikin kulkuun päivittäin tai vähintään muutaman kerran viikossa. On tärkeää, että aikuinen on valvomassa leikkitalanteita, jottei fyysisiä konfliktitalanteita pääsisi syntymään. Aikuisen tulisi kuitenkin tukea ja antaa lapsille mahdollisuus solmia ristiriitatilanteita itsenäisesti. Aikuisen on hyvä olla taustalla mukana seuraamassa tilannetta ja antamassa tarvittaessa neuvoja riidan selvittämiseksi. Näin lapset oppivat hiljalleen itse selvittämään pieniä ristiriitatilanteita, eikä aikuisen apua tarvita jatkuvasti.

9 KEHITYSEHDOTUKSIA LEIKKIEN TUKEMISEEN

Leikki tempaisee lapsen mukaansa ja antaa lapselle elämyksiä ja iloa. Leikki on lapsen luontaista toimintaa, ja samalla lapsi oppii ja harjoittelee oppimaansa. Lapset eivät tiedosta oppivansa leikin aikana, vaan heille leikki on leikkiä. Lapsi suhtautuu iästä riippumatta kaikkeen kokemaansa leikinomaisesti ja ottaa myös kaiken kokemansa leikkinsä aineksiksi.

Aikuisten on tärkeää tukea ja mahdollistaa lasten leikkiä. Leikille on annettava aikaa ja tilaa. Tärkeää on myös taata leikkirauha kaikille leikkijöille ja toimia lasten turvallisuuden valvojina. Lankilan ja Kotilon päiväkodin työntekijät tukivat kyselyistä saatu- jen tulosten mukaan hyvin lasten leikkejä. Kehittämistä voidaan tarvita vielä muuta- missa asioissa. Pyrkimyksenämme on seuraavaksi antaa päiväkodeille kehittämisehdo- tuksia leikin tukemiseen.

Leikin kesken jättäminen ja sen jatkaminen uudelleen vaativat päiväkodeissa vielä ke- hittämistä. Työntekijöiden mielestä päiväkodeissa ei ollut mahdollisuutta juuri lain- kaan jatkaa kesken jäänyttä leikkiä myöhemmin. Syyksi kerrottiin siivoojien työtehtä- vät ja nukkumisjärjestelyt. Yhtenä ratkaisuna voisi olla mielestämme hyllyn tai kaapin sijoittaminen lasten leikkitalaan, johon lapset voisivat nostaa esimerkiksi lego- rakennelmat. Näin rakennelmia ei tarvitsisi purkaa tai laittaa yleiseen legolaatikkoon, jossa ne rikkoontuvat. Leluhylly voitaisiin yhdessä lasten kanssa tyhjentää esimerkiksi ennen viikonloppua. Näin lasten tekemät rakennelmat eivät myöskään jäisi siivoojan tielle lattialle.

Usein majaleikit on purettava, sillä ne rakennetaan usein paikkoihin, jotka on otettava päivän aikana muuhun käyttöön. Ruokapöydän alle tehtyä majaa on lähes mahdoton säilyttää, sillä ruoka- ja välipala aikoina on pöydän ja sen alustan oltava tyhjiä. Siksi majaleikeille olisi hyvä olla erillinen nurkkaus, jonne viltit, tyynyt ja patjat voisivat jäädä edes yhden kokonaisen päivän ajaksi. Toisinaan leikit voisi jättää iltapäivällä kesken ja niitä voisi halutessa jatkaa aamulla ennen ulkoilua.

Junaradat vievät yleensä paljon tilaa lattialla, ja ne onkin usein purettava esimerkiksi toimintatuokioiden tai nukkumisen ajaksi pois. Junaradan rakentaminen vie lapsilta paljon aikaa, jolloin valmiilla radalla ei jää aikaa juuri leikkiä, jos rata on aina raken- nettava uudelleen leikin alkaessa. Jos mahdollista, olisi hyvä olla olemassa matto, jon- ka päälle annettaisiin lasten rakentaa junarata, jolloin matto junaratoineen olisi liiku- teltavissa syrjään muun toiminnan ajaksi. Työntekijöiden olisi myös hyvä oppia sie- tämään ryhmän tiloissa lievää kaaosta. Kaikkien lelujen ei tarvitse koko aikaa olla siististi paikoillaan leikin loputtua. Päiväkoti on lapsia varten, ja leikki kuuluu suurena osana lapsen arkea.

Ulkoleikkeihin oli varattu päiväkodeissa hyvin aikaa ja siellä käytössä oleviin leikkivälineisiin ja pihan virikkeisiin oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä. Lasten mielikuvitus ja sosiaaliset taidot kehittyvät etenkin leikissä, jossa ei ole mukana valmiita leluja. Tämän vuoksi tärkeää olisikin antaa lasten leikkiä aika ajoin ilman leluja. Päiväkodeissa tämä on helpoiten toteutettavissa ulkoilun aikana, jolloin lapsilla on riittävästi tilaa ja virikkeitä luoda leluton leikki. Tällaisen koko päiväkodin leluttoman ulkoleikkipäivän voisi pitää esimerkiksi kerran kuukaudessa.

Työntekijöiden täyttämistä kyselyistä ilmeni, että suurin osa työntekijöistä ei ollut tyytyväisiä lasten vapaanleikin leikkiaikaan, vaan sitä toivottiin olevan enemmän. Etenkin sisäleikkiin varattu aika oli melko lyhyt. Kuukaudessa voisi olla esimerkiksi ainakin yksi viikko, jolloin lapset saisivat käyttää sisäleikkiajan kokonaan leikkimiseen. Tällöin lapsille ei järjestettäisi askarteluja tai muuta ohjattua toimintaa. Tästä esimerkkinä on Tampereella oleva Kaukajärven päiväkotitoiminta, jossa alle kolmi vuotiaiden lasten kanssa on jätetty askartelu kokonaan pois, jotta lapset saavat leikkiä mahdollisimman paljon. (Ainasoja T. 3/2005, 37-38.)

Näitä kehitysehdotuksia ei välttämättä ole tarkoituskaan toteuttaa juuri tällaisenaan, vaan niitä voidaan soveltaa ja jatko kehittää lapsiryhmien omien tarpeiden mukaisesti. Vanhoista tottumuksista uusiin toimintatapoihin ja ratkaisuihin siirtyminen tuntuu aina työläältä, vaikka todellisuudessa jo pienillä ratkaisuilla voidaan saada suuri muutos aikaan. Päiväkotien tilat ja välineet sekä työntekijöiden sitoutuminen ja oma asenne työtään kohtaan mahdollistavat mielestämme hyvän pohjan lasten leikeille ja niiden tukemiselle.

10 POHDINTA

Leikillä on suuri merkitys lapsen elämässä, ja sitä tulisi aikuisten tukea ja kunnioittaa parhaalla mahdollisella tavalla. Leikeissä lapsi oppii ja harjoittaa muun muassa sosioemotionaalisia taitojaan kuten ihmissuhteiden hallintaa. Omatessaan hyvät ihmissuhteiden hallinnan taidot, lapsella on hyvät valmiudet pärjätä tulevaisuudessa. Tällöin lapsi osaa luoda ihmissuhteita, hänellä on hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot sekä yhteistyötaidot. Lisäksi hän osaa neuvotella ja selviytyy näin hyvin ristiriitatilanteista. Näitä tärkeitä taitoja tukevat leikit ovat mielestämme tukemisen arvoisia.

Koimme opinnäytetyömme aiheen haastavaksi ja mielenkiintoiseksi. Haastavaa mielestämme oli aiheen rajaaminen sekä keskittyminen pelkästään ihmissuhteiden hallintaan tukeviin leikkeihin. Työmme lähti liikkeelle sosioemotionaalisten taitojen kehittymisestä leikeissä. Myöhemmin aiheemme tarkentui yhdessä ohjaavan opettajamme kanssa. Tämän jälkeen työmme keskittyi ihmissuhteiden hallinnan taitoihin ja näiden näkymiseen leikeissä. Mielenkiintoista oli teoriaosuuden kirjoittamisen jälkeen katsella videoituja ja havainnoituja leikkejä uusin silmin. Lisäksi työntekijöiltä saatujen kyselylomakkeiden tulokset herättivät meidän kesken paljon keskustelua ja pohdintaa.

Saimme toisiltamme paljon tukea yhteisen opinnäytetyöprojektin aikana. Yhteistyömme oli saumatonta, hauskaa ja vaikeuksista selvittiin ja noustiin yhdessä. Päätimme jo heti opinnäytetyön alussa, että tulemme kirjoittamaan kaiken yhdessä emmekä jaa erillisiä kirjoitusosuuksia. Kahden kiireisen ihmisen aikataulut sopivat hyvin yhteen, koska halu saada työ valmiiksi oli suuri. Mielestämme olemme yhdessä saaneet kattavamman, laadukkaamman ja hyödyllisemmän työn aikaiseksi, kuin mitä olisimme erillämme saaneet. Toivomme, että työstämme näkyy yhteinen ymmärryksemme ja innostuneisuutemme koko opinnäytetyöhön.

Painotimme opinnäytetyössämme paljon leikin tukemista ja sen tärkeyttä päiväkodeissa. Leikkien lyhytkestoisuus, lasten rajut ja väkivaltaiset leikit sekä lisääntyneet konfliktitilanteet puhuvat sen puolesta, että leikkejä on jatkossa tuettava entistä enemmän. Aikuisten tukiessa lasten leikkejä he mahdollistavat samalla lasten ihmissuhteiden hallinnan taitojen kehittymisen leikkien aikana. Päiväkotien lapsiryhmät ovat kasvaneet ja meluisuus on osaksi lisääntynyt tämän myötä. Leikkirauhan turvaamiseksi tarvitaan päiväkotien työntekijöiltä tulevaisuudessa yhä enemmän mielikuvitusta.

Erikoistutkija Marketta Kyttä totesi Yle Teeman esittämässä Studio Kotro -keskusteluohjelmassa 2.3.2010, että ylihuolehtivat nykyvanhemmat kasvattavat tällä hetkellä turvakaukalosukupolvea. Vanhemmat rajoittavat lasten leikkialuetta yhä tiukemmin. On lapsia, jotka leikkivät jopa vain neljän seinän sisällä tai omalla aidatulla piha-alueella. Tämän vuoksi koemmekin tärkeäksi, että päiväkodit mahdollistaisivat mahdollisimman monipuoliset leikkimahdollisuudet esimerkiksi viemällä lapset luontoon leikkimään. Näin lapset saisivat leikkikokemuksia muualtakin kuin aidatuilta ja aikuisen valmiiksi rakentamilta leikkialueilta. (Yle Uutiset, Marketta Kyttä)

Jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi tutkia muiden sosioemotionaalisten pätevyysalueiden näkymistä lasten leikeissä kuin meidän valitsemaamme ihmissuhteiden hallintaa. Opinnäytetyömme ulkopuolelle jääneet sosioemotionaaliset pätevyysalueet pitävät sisällään paljon tutkimuksen arvoisia asioita, kuten omien ja toisten tunteiden tunnistamista, empaattisuutta, ongelmanratkaisukykyä, erilaisuuden hyväksymistä ja stressin sietokykyä. Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla, kuinka päiväkodeissa yleisesti leikkiä tuetaan, ja tällöin otos voisi olla laajempi kuin kaksi päiväkotia.

LÄHTEET

Ahonen, R. 2004. Lasten vertaissuhteet tärkeitä. Lastentarha 4/2004, s. 42 - 44.

Ainasoja, T. 2005. Pienten osastolla luodaan leikkikulttuuria. Lastentarha 3/2005, s. 37 - 38.

Airas, C. & Brummer, K. 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Sinkkonen J. (toim.). Pesästä lentoon, s. 170 - 172. Vantaa: WSOY.

CASEL, About Casel. Saatavissa:

<http://www.casel.org/about/index.php> [viitattu 25.5.2010]

Friman, T. 2004. Luhtaröllit menivät metsään. Lastentarha 4/2004, s. 7 - 9.

Friman, T. 2005. Villit leikit. Lapsen Maailma 5/2005, s. 29.

Hartup, W-W. 1982. Lapset ja heidän ystävänsä. Teoksessa McGurk H. Lapsen sosiaalinen kehitys Espoo: Amer-yhtymä Oy, s. 158 - 159.

Hiltunen, A. 2002. Leluton leikkikoulu. Lapsen Maailma 2/2002, s. 30.

Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. s. 29 - 30, 41, 46 - 49.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita, Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi, s. 217, 219.

Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus Tampere: Osuuskunta Vastapaino, s. 160.

Kahri, M. 2001. Lapsen arki on leikkiä. Ensiaskeleet 0 – 3-vuotiaan maailmaan, Kauhava: Pienperheyhdistys ry, s. 18-19.

Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3-6-vuotiaat leikin maailmassa, Kauha-va: Pienperheyhdistys ry, s. 10-13, 16-21, 40-41.

Kalliala, M. 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa Sinkkonen J. (toim.). Pesästä lentoon, Vantaa: WSOY, s. 185 - 189, 191, 195 - 196, 205 - 208.

Karimäki, R. 2005. Vihdoinkin aikaa leikkiä. Lapsen Maailma 6-7/2005, s. 45.

Laine, K. 2002. Ihmissuhteet. Teoksessa Aho S. & Laine K. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, s. 163, 172 - 173, 178 - 179.

Lehtinen, A-R. 2009. Lapset toimijoina päiväkodin vertaissuhteissa. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta, Tampere: Osuuskunta Vastapaino. s. 139 - 143.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto, s. 53 - 55.

Leikin merkitys lapselle. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/leikkinurkka/leikin_merkitys_lapselle/ [viitattu 20.10.2010]

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen, Helsinki: Kirjapaja. s. 57

Perttula, M. 2003. Kaikki leikin puolelle! Lapsen maailma 10/2003, s. 7.

Poikkeus, A-M. 1995. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Lyytinen, P., Korhokangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan, Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö. s. 132 - 135.

Tuomaala, T. 2002. Lapsi tarvitsee luontoa. Lapsen Maailma 6-7/2002, s. 5 - 6.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. , Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 20 - 22.

Viljanen, S. 2003. Lapsi ei kasva sosiaaliseksi itsestään – Syrjäytymisvaara! Lapsen Maailma 9/2003, s. 11.

Vuorisalo, M. 2009. Ken leikkiin ryhtyy – Leikki lasten välisenä sosiaalisena ilmiönä päiväkodissa. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta, Tampere: Osuuskunta Vastapaino. s. 161 - 163.

Zins E., Weissberg R., Wang M. & Herbert J. Walberg. 2004. The Scientific Base Linking Social and Emotional Learning to School Success. Teoksessa Goleman D. (toim.) Building Academic Success On Social and Emotional Learning: What Does The Research Say? New York and London: Teachers College Press. s. 6 - 7.

Marketta Kyttä. Aikuisten pelot vievät lapsilta ulkoleikit. Yle Uutiset. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/03/aikuisten_pelot_vievat_lapsilta_ulkoleikit_1495867.html [viitattu 4.9.2010]

Kymenlaakson
ammattikorkeakoulu

University of Applied Sciences

Sosiaali- ja terveysala

OPINNÄYTETYÖN AIHEEN
VAHVISTAMINEN

Opiskelija(t)	<u>Hanna Karpinen</u>	<u>0701475</u>	<u>5007C</u>
		Opiskelijanro	Ryhmä
	<u>Eliina Vestman</u>	<u>0701474</u>	<u>5007C</u>
		Opiskelijanro	Ryhmä
Koulutusohjelma	<u>Kasvatus ja perhetyö</u>		
Opinnäytetyön aihe ja ryhmittelykoodi	<u>Miten leikki vaikuttaa lapsen kehitykseen?</u>		
	<u>Miten kaksi eri päiväkotia tukevat lasten leikkejä?</u>		
	<u></u>		
Työelämän yhteistyötaho	<u>Lankilan päiväkot, Kotilon päiväkot, Kotta</u>		
	<u></u>		
<u>31.3.2009</u>	<u>Moua Karpinen</u>		
Päiväys	Allekirjoitus		
	<u>Minna Vestmä</u>		
	Allekirjoitus		

HYVÄKSYMINEN	
<u>20.4.09</u>	<u>Tuula Suilinen</u>
Päiväys	Opinnäytetyövastaava
<u>22.4.09</u>	<u>Anni Luoma</u>
Päiväys	Osaamisalapäällikkö
TYÖN OHJAAJAT	
	<u>Harri Mäkinen</u>
	1. ohjaaja
	<u>Minna Vestmä</u>
	2. ohjaaja

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
 Elina Vestman
 Hanna Karppinen
 Suurtuvantie 3 as. 9
 48300 Kotka

ANOMUS
 2.10.2009

Kotkan kunta
Lasten ja nuorten palvelut
 PL 257
 48101 Kotka

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Opiskelemme Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Suuntautumisvaihtoehdoksemme olemme valinneet kasvatus- ja perhetyön ja aiomme samalla hankkia lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Tavoitteenamme on valmistua joulukuussa 2010 tutkintonimikkeellä sosionomi (AMK).

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia
”Kuinka leikki kehittää lapsen (3-5- vuotiaan) sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä?

Miten kaksi Kotkan päiväkotia tukevat lasten leikkejä?”

Ohjaavat opettajamme ovat Harri Mäkinen ja Minna Veistilä.

Tarkoituksenamme on tutkia kahdeksan viikon ajan 26.10- 18.12.2009 harjoittelumme ohessa kahdessa Kotkan päiväkodissa (Lankilan ja Kotilon päiväkodit) lasten leikkejä sekä kyselylomakkeen avulla saada tietoa päiväkotien keinoista tukea lasten leikkejä ja leikkimahdollisuuksia. Lasten leikkien tutkimisessa käytämme hyväksi havaintojemme ylöskirjaamista sekä mahdollista videokuvaamista. Videokuvaamiseen pyydämme luvan lasten vanhemmilta tai huoltajilta. Kaikki kyselyt ja havainnot käsittelemme opinnäytetyössämme nimettömiä eikä nimiä tule missään vaiheessa julki.

Opinnäytetyömme tulee koostumaan teoriaosuudesta sekä leikkien havainnoista ja niiden yhtensovittamisesta opittuun teoriaan. Lisäksi vertailemme kahden päiväkodin käyttämiä menetelmiä ja mahdollisuuksia leikkien tukemiseen.

Pyydämme Kotkan kunnan päivähoitotoimelta lupaa opinnäytetyössämme käytettävien kyselyiden ja havainnointien suorittamiseen. Tulemme harjoittelun aikana pyytämään luvan edellämämainituista asioista myös lasten vanhemmilta ja huoltajilta.

Annamme mielellämme lisätietoa opinnäytetyöstämme tarvittaessa.

Ystävällisen yhteistyö terveisin:

Hanna Karppinen
 hanna.karppinen@student.kyamk.fi

Elina Vestman
 elina.vestman@student.kyamk.fi

KOTKAN KAUPUNKI Hyvinvointipalvelut Lasten ja nuorten palveluiden vastuualue Päivähoidonjohtaja	VIRANHALTIJAPÄÄTÖS § 5.10.2009	67	Sivu 1

Dnro OPSI: 90 /2009

Tutkimuslupa/ kuinka leikki kehittää lapsen sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä

Valmistelija: Päivähoidon johtaja Maija Rikberg

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijat Hanna Karppinen ja Elina Vestman hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyötensä varten.

Opinnäytetyössä tutkitaan lasten leikkejä ja hankitaan tietoa päiväkotien keinoista tukea lasten leikkejä ja leikkimahdollisuuksia.

Opinnäytetyön tavoitteet ovat:

Kuinka leikki kehittää lapsen (3-5 vuotiaan) sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä ?

Miten kaksi Kotkan päiväkotia (Lankila ja Kotilo) tukevat lasten leikkejä ?

Opinnäytetyön toteutus havainnoimalla ja videoimalla sekä päiväkotien henkilöstölle suunnatun kyselylomakkeen avulla.

Päätös: Hyväksytään

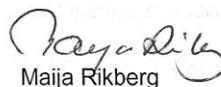
Toimeenpano:

Ote: Lasten ja nuorten lautakunta"

Hanna Karppinen
Elina Vestman
Pia Eskola

Oikaisuvaatimusohjeet

Päivähoidonjohtaja

Maija Rikberg

Tämä pöytäkirja on yleisesti nähtävänä Tämä pöytäkirja on nähtävillä Lasten ja nuorten palveluissa 02.11.2009 klo. 9.00 - 12.00

OPISKELIJA

Opiskelijanumero 0701475	Viralliset etunimet Hanna Kaisa
Sukunimi Karppinen	
Lähiosoite Suurtuvantie 3 as.9	Postinumero ja -toimipaikka 48300 Kotka
Sähköposti hanna.karppinen@student.kyamk.fi	Puhelin 0407165820
Toimipiste ja koulutusohjelma Kymenlaakson AMK, Sairaalanmäen Kampus, Sosiaali-alan koulutusohjelma	
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus kasvatus- ja perhetyö, 5007k	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja ja yritys/yhteisö Lankalan päärakoti	Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö Tiina Montonen
Lähiosoite Aittakorventie 1	Postinumero ja -toimipaikka 48400 Kotka
Sähköposti tiina.l.montonen@kotka.fi	Puhelin 05-2345763

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

☐ Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
☐ Opinnäytetyöllä on toimeksiantajan puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.
☐ Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan.

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t) Harri Mäkinen ja Minna Veistila
Sähköposti harri.makinen@kyamk.fi   minna.veistila@kyamk.fi
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t) Marika Oksanen ja Tuula Järvisaari
Sähköposti marika.oksanen@kotka.fi, tuula.jarvisaari@kotka.fi

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 200 merkkiä) <i>Lasten leikki ja leikin tuleminen</i>	
Kehittämisen- tai tutkimustavoite ja toimeksianto (max. 300 merkkiä) <i>Miten leikki tulee lapsen kognitiivista ja sosioemotionaalista kehitystä? Kuinka kauan kaksi eri päiväkotia tulevat lasten leikkejä?</i>	
Keskeiset menetelmät (max. 300 merkkiä)	
Opinnäytetyön aloitus <i>26.10.2009</i>	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle <i>Syysy 2010</i>
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K määritelmän *) ☒ Kyllä ☐ Ei	

*) T & K määritelmän saa opintotoimistosta tai Internetistä,
<http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/kas.html>

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin. Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyön tekijän kanssa. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.	Tulosten julkaiseminen ja luottamuksellisuus Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrittäviä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö voidaan julkaista myös Internetissä. Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa. Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

PAIKKA, PÄIVÄYS JA TOIMEKSIAANTAJAN EDUSTAJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kotkassa</i> <i>26, 10 20 09</i> <i>Taina Mousto</i>
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OPISKELIJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kotkassa</i> <i>14, 10 20 09</i> <i>Matti Mousto</i>
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OHJAAVAN OPETTAJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kouvossa</i> <i>15, 10 20 09</i> <i>Jouko Mousto</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintiä varten.

OPISKELIJA

Opiskelijanumero 0701474	Viralliset etunimet Elina Vestman
Sukunimi Vestman	
Lähiosoite Korkea vuoren katu 18 A6	Postinumero ja -toimipaikka 48100 Kotka
Sähköposti elina.vestman@student.kyamk.fi	Puhelin 040-504 8697
Toimipiste ja koulutusohjelma Kymenlaakson AMK, Sairaalanmäen kampus, Soriaali-alan koulutusohjelma.	
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus Kasvatus - ja perhetyö, S007K	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja ja yritys/yhteisö Kotilon päivä koti	Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö vs. johtaja Sui Raivela
Lähiosoite Made Salmen tie 2	Postinumero ja -toimipaikka 48310 Kotka
Sähköposti sui.raivela@kotka.fi	Puhelin (05) 234 5880

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

☐ Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
☒ Opinnäytetyöllä on toimeksiantajan puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.
☐ Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan.

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t) Harri Mäkinen ja Minna Veistilä
Sähköposti harri.makinen@kyamk.fi minna.veistila@kyamk.fi
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t) Jaana Ryyänen
Sähköposti jaana.ryynanen@kotka.fi

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 200 merkkiä)	
lasten leikki ja leikin tukeminen	
Kehittämisen- tai tutkimustavoite ja toimeksianto (max. 300 merkkiä)	
Miten leikki tukee lapsen ~~kognitiivista~~ ja sosioemotionaalista kehitystä? Kuinka kottan kaksr ei päiväkotia tukevat lasten leikkejä?	
Keskeiset menetelmät (max. 300 merkkiä)	
havainnointi, videointi, kyselylomake	
Opinnäytetyön aloitus	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle
26.10.2009	Syksy 2010
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K määritelmän *)	
☒ Kyllä ☐ Ei	

*) T & K määritelmän saa opintotoimistosta tai Internetistä,
<http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/kas.html>

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin. Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyön tekijän kanssa. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.	Tulosten julkaiseminen ja luottamuksellisuus Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäviksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö voidaan julkaista myös Internetissä. Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa. Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

PAIKKA, PÄIVÄYS JA TOIMEKSIAANTAJAN EDUSTAJAN ALLEKIRJOITUS			
Kotkassa	25, 3	20 10	
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OPISKELIJAN ALLEKIRJOITUS			
Kotkassa	14, 10	20 09	
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OHJAAVAN OPETTAJAN ALLEKIRJOITUS			
Kouvossa	15, 10	20 09	

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintiä varten.

29.10.2009

Tiedote vanhemmille!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja valmistumme joulukuussa 2010. Teemme opinnäytetyötä harjoittelumme aikana Lankilan ja Kotilon päiväkodeissa (ajalla 26.10. - 18.12.2009) 3-5 -vuotiaiden lasten leikeistä ja leikin tukemisesta päiväkodeissa. Tarkoituksenamme on tutkia ja havainnoida lasten leikkejä, sekä miten päiväkodin työntekijät voivat tukea lasten leikkimistä päiväkodin arjessa.

Aineistoa olemme suunnitelleet keräävämmme havainnoimalla ja ylöskirjaamalla, sekä Teidän ja päiväkodin suostumuksella myös videokuvaamalla lasten leikkejä. Siltä varalta, että lastanne ei saa videokuvata, olemme suunnitelleet jakavamme lapset pienempiin leikkiryhmiin ja leikkitiloihin kuvauksen ajaksi. Kaikki materiaali tulee jäämään ainoastaan meidän ja opinnäytetyön ohjaajien käsiin, eikä nimiä julkaista missään vaiheessa. Opinnäytetyön valmistuttua syksyllä 2010 hävitämme kaiken lapsiin liittyvän aineiston ja materiaalin.

Olemme tehneet kirjalliset sopimukset päiväkotien ja koulumme kanssa. Lisäksi olemme hakeneet vaadittavan tutkimuslupa hakemuspäätöksen Kotkan kaupungin päivähoidotoimelta. Opinnäytetyöohjaajina päiväkodin puolesta toimivat Marika Oksanen ja Tuula Järvisaari (Lankilan päiväkoti) sekä Jaana Ryyänen (Kotilon päiväkoti).

Koska tarvitsemme tiedon siitä, keitä lapsia saamme kuvata ja mahdollisesti keitä emme, olemme tehneet lupa-anomuksen Teille täytettäväksi. Aloitamme videokuvaamisen aikaisintaan viikolla 46. joten *palautattehan lapun lastenne lokeroihin viimeistään maanantaina 9.11.2009!*

Hyvää syksyä ja alkanutta talvea toivottavat:

Hanna Karppinen

Lankilan päiväkoti

Elina Vestman

Kotilon päiväkoti

Lankilan päiväkoti

Kotilon päiväkoti

Lumpeiden lapsiryhmä: _____

Neulasten lapsiryhmä: _____

Lapsen/Lasten nimet: _____

Lastamme saa videokuvata: _____ Lastamme ei saa videokuvata: _____

Vanhemman/Vanhempien allekirjoitus:

_____

Palautattehan lapun lastenne lokeroihin viimeistään maanantaina 9.11.2009!

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstänne!

Hanna Karppinen, So07K

Elina Vestman, So07K

Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

OPINNÄYTETYÖ   Kuinka leikki tukee lapsen sosioemotionaalista kehitystä?
Kuinka Kotkan kaksi eri päiväkotia tukevat lasten leikkejä?

KYSELYLOMAKE PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE

Taustatiedot

1. Työskentelen
  - a) Kotilon päiväkodissa
  - b) Lankilan päiväkodissa
2. Työskentelen
  - a) Alle 3-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä
  - b) Yli 3-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä
3. Lapsiryhmässäni on lapsia noin
  - a) Alle 15 lasta
  - b) 15-20 lasta
  - c) Yli 20 lasta

Käytettävissä olevat leikki-tilat ja leikkivälineet

1. Kuinka usein lapset ohjataan tietoisesti leikkimään ilman leikkivälineitä, vaikka niitä olisi saatavilla? (esim. ulkovarasto pidetään suljettuna)
  - a) viikoittain
  - b) kerran kuukaudessa
  - c) harvemmin
  - d) ei koskaan
2. Kuinka usein lähdetään leikkimään päiväkodin ulkopuolelle? (esim. retki metsään)
  - a) viikoittain
  - b) kuukausittain
  - c) harvemmin
  - d) ei koskaan

3. Kuinka usein lapset saavat tuoda päiväkotiin omia lelujaan? (esim. lelupäivänä)
- päivittäin
  - kerran viikossa
  - kerran kuukaudessa
  - harvemmin

Ympyröi/rastita **yksi vaihtoehto** vaihtoehtoista 1-4, kun **1** = täysin eri mieltä, **2** = jokseenkin eri mieltä, **3** = jokseenkin samaa mieltä, **4** = täysin samaa mieltä.

1. Lapsilla on käytettävissään tarpeeksi leikkitilaa?	1	2	3	4
2. Tilat mahdollistavat hyvin lasten jakamisen pienempiin leikkiryhmiin?	1	2	3	4
3. Lapsille on tarjolla riittävästi leikkitarvikkeita?	1	2	3	4
4. Lasten leikkitarvikkeet ovat riittävän monipuolisia?	1	2	3	4
5. Leikkitarvikkeita on tarjolla tasapuolisesti tytöille ja pojille?	1	2	3	4
6. Leikkitarvikkeita on tarjolla riittävästi eri ikävaiheissa oleville lapsille?	1	2	3	4
7. Leikkitarvikkeet ovat riittävän hyväkuntoisia?	1	2	3	4

Leikkien ohjaaminen

- Kuinka usein lapset yleensä leikkivät vapaata leikkiä sisätiloissa?
  - aamu- ja iltapäivisin
  - aamupäivisin
  - iltapäivisin
- Kuinka usein työntekijät järjestävät ohjattuja leikkitilanteita?
  - useamman kerran viikossa
  - muutaman kerran kuukaudessa
  - harvemmin

3. Kuinka usein lapsille annetaan leikkivaihtoehtoja? (esim. tarjolle valitaan kolme leikkiä, joista lapsi valitsee yhden johon osallistuu)
- viikoittain
  - muutaman kerran kuukaudessa
  - harvemmin
4. Kuinka usein työntekijä joutuu puuttumaan leikin kulkuun? (esim. lapset eivät pysty leikkimään sovussa ja heidät ohjataan eri leikkeihin)
- päivittäin
  - useamman kerran viikossa
  - harvemmin

Ympyröi/rastita **yksi vaihtoehto** vaihtoehtoista 1-4, kun **1** = hyvin harvoin, **2** = melko harvoin, **3** = melko usein, **4** = hyvin usein

1. Lapset jaetaan pienempiin leikkiryhmiin	1	2	3	4
2. Aikuiset päättävät leikkienryhmien jaosta	1	2	3	4
3. Lapset päättävät itse omista pienemmistä leikkiryhmistään	1	2	3	4
4. Ehdotan lapsille eri leikkejä leikittäväksi	1	2	3	4
5. Osallistun itse lasten leikkiin	1	2	3	4
6. Seuraan ja tarkkailen lasten leikkejä tehden niistä huomioita	1	2	3	4

Leikin kesto

1. Kuinka usein lasten on mahdollista jatkaa keskenjäänyttä leikkiä? (Leikkivälineiden esille jättäminen)
- päivittäin
  - viikoittain
  - harvemmin

2. Kuinka paljon lapsilla on kerrallaan varattu aikaa vapaaseen leikkiin sisätiloissa?
- vähemmän kuin 30 minuuttia
  - noin 30 minuuttia
  - vähemmän kuin tunti
  - noin tunti tai sitä enemmän
3. Kuinka paljon lapsilla on kerrallaan varattu aikaa vapaaseen leikkiin ulkona?
- noin 30 minuuttia
  - vähemmän kuin tunti
  - noin tunti tai sitä enemmän

Ympyröi/rastita **yksi vaihtoehto** vaihtoehdoista 1-4, kun **1** = täysin eri mieltä, **2** = jokseenkin eri mieltä, **3** = jokseenkin samaa mieltä, **4** = täysin samaa mieltä.

1. Lapsilla on riittävästi aikaa vapaaseen leikkiin?	1	2	3	4
2. Lapsilla on mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin? (aamulla aloitetun leikin jatkaminen päiväunien jälkeen)	1	2	3	4
3. Lapsia pyritään tukemaan riittävästi pitkäkestoiseen leikkiin? (ei toistuvasti leikistä toiseen siirtymistä)	1	2	3	4

Avoimet kysymykset

1. Millaisia mahdollisuuksia koet Sinulla olevan vaikuttaa lasten leikkiympäristöön sisä- sekä ulkotiloissa?

---

2. Kuinka paljon pyrit tekemään tai tuomaan itse leikkitarvikkeita lasten käyttöön päiväkotiin?

---

3. Miten pyrit itse tukemaan lasten leikkejä?

---

4. Miten mielestäsi lasten leikit ovat muuttuneet?

Kiitos vastauksestanne!